

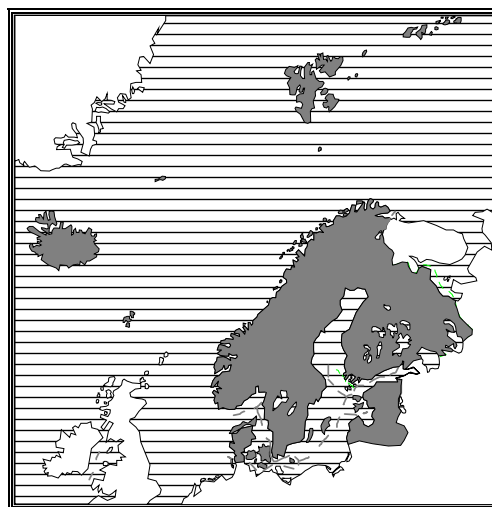
**KATEDRA GEOGRAFII POLITYCZNEJ I STUDIÓW REGIONALNYCH
UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO**

MAREK SOBCZYŃSKI

ATLAS PRZEMIAN POLITYCZNYCH XX WIEKU

Zeszyt 1. EUROPA PÓLNOČNA

Wydanie 3 uzupełnione

ŁÓDŹ 1996

Układ atlasu

© Marek Sobczyński

Opracowanie kartograficzne

© Marek Sobczyński, Anna Wosiak

ZAŁOŻENIA OGÓLNE ATLASU PRZEMIAN POLITYCZNYCH XX WIEKU

W Atlasie uwzględniono przemiany terytorialne międzypaństwowe oraz wewnątrzpaństwowe, w przypadku państw o strukturze federacyjnej (w okresie formalnego lub faktycznego funkcjonowania w nich ustroju federacyjnego), na szczeblu wszystkich jednostek posiadających charakter polityczno-terytorialny. Odnotowano też zmiany ustrojowe w państwach i jednostkach politycznych, zmiany ich oficjalnych nazw oraz nazw stolic (lub siedzib organów konstytucyjnych) oraz siedzib władz jednostek autonomicznych wszystkich szczebli w państwach federacyjnych. Przedmiotem zainteresowania są też takie akty międzynarodowo-prawne jak agresje zbrojne (lądowe, morskie, ew. lotnicze), okupacje, aneksje, zabory, zawłaszczenia, cesje, dzierżawy, sprzedaże, inkorporacje, integracje, secesje, dezintegracje, powstania zbrojne, konflikty graniczne, wyroki MTS w kwestiach terytorialnych, arbitraże, zarządy międzynarodowe, zarządy wojskowe, powiernictwa, protektoraty, mandaty itp.

W ograniczonym stopniu ujęto także organizacje ponadpaństwowe o charakterze luźnych konfederacji, bloków politycznych, organizacji międzynarodowych i wewnątrzpaństwowych o ile przybierały one w toku swego rozwoju formy quasi-państwowe (np. WNP, Senegambia itp.). Odrębnie potraktowano dwie największe powszechne organizacje międzynarodowe (Ligę Narodów i Organizację Narodów Zjednoczonych) przedstawiając zarówno ich rozwój polityczno-przestrzenny jak i przestrzenne skutki ich działań politycznych i wojskowych. Na szczególną uwagę zasługiwał też proces konsolidacji Europy po II wojnie światowej, który doprowadził do powstania swego rodzaju federacji zachodnioeuropejskiej (UE) z tendencją dalszego rozwoju na Europę Środkową i Wschodnią.

Dla wszystkich przemian poza dokładną datą (dzień, miesiąc, rok) starano się przedstawić ich skutki terytorialne (obszar jaki objęły i zmiany powierzchni jednostek politycznych wynikający z tych wydarzeń). Skala wielkości w jakiej podawano terytorialny zakres zmian zależała od skali przemian (od tys. km² do ułamka km²) oraz okresu, kiedy owa zmiana nastąpiła i związanej z nim dokładności dostępnych danych a także skali błędu wynikającego z przeliczeń z innych jednostek miar powierzchni (jak np. sqm, lub wiorst kwadratowych) na układ dziesiętny.

Dla czytelności Atlasu przyjęto jednakowy dla całości układ, na który składają się trzy formy zapisu informacji: kalendarium przemian (forma dynamiczna), tabele podsumowujące pewne okresy przemian (forma statyczna) oraz przestrzenny, kartograficzny obraz przemian (forma dynamiczna - ograniczona).

Kalendarium opracowano w oparciu o sztywne zasady konsekwentnie przestrzegane w całej pracy. Wydarzenia ułożono chronologicznie od początku wieku, według lat, miesięcy i dni o ile dostępne źródła pozwalały na tak dokładne osadzenie wydarzenia w czasie. Starano się w maksymalnym stopniu unikać jakichkolwiek ocen opisanych wydarzeń, niezależnie od emocji, które mogą one do dziś wywoływać. W szczególności unikano takich pejoratywnych w swej wymowie określeń jak: „napaść”, „najazd”, „zagarnięcie” zastępując je z reguły określeniami neutralnymi „zajęcie przez wojska” lub „okupacja” nie przydając jednak tym słowom cech negatywnych lub pozytywnych.

W Atlasie starano się uwzględniać przede wszystkim formalne akty prawnomiędzynarodowe i wewnątrzpaństwowe ale nie zaniechano odnotowywania wszelkich, również nieformalnych, lub niezgodnych z prawem międzynarodowym i wewnątrzpaństwowym proklamacji faktów o charakterze państwowotwórczym, konstytucyjnym, i politycznym tworzących nową sytuację polityczno-terytorialną lub ustrojową. Faktów owych nie poddawano przy tym żadnej ocenie pod kątem ich legalności zarówno w świetle prawa wewnętrznego poszczególnych państw, prawa międzynarodowego bądź prawa moralnego.

Nazwy suwerennych jednostek politycznych (państw) przyjęto pisać **DUŻYMI LITERAMI POGRUBIONYMI**. Dla nazw jednostek autonomicznych o ograniczonej suwerenności (jednostek autonomii polityczno-terytorialnej, niezależnie od ich statusu formalnego) oraz odrębnych jednostek zależnych zarezerwowano DUŻE LITERY. Zasada ta dotyczy tylko sytuacji, gdy podajemy fakt ustanowienia takiej jednostki. Unikano wówczas również stosowania skrótów tych nazw, nawet jeśli były powszechnie przyjęte. W opisie dalszych wydarzeń z taką jednostką związanych, jeżeli nie dotyczyły one zmiany nazwy bądź ustroju, nazwy jednostki nie wyróżniamy, przeważnie używając też w przypadku długich form nazw oficjalnych popularnie stosowanych ich skrótów. Nazwy stolic, siedzib organów konstytucyjnych (głowy państwa, rządu, parlamentu, sądu najwyższego) i siedzib lokalnych władz jednostek autonomii polityczno-terytorialnej podano *kursywą*.

W przypadku, gdy przemiana wiązała się ze zmianą nazwy jednostki lub miejscowości podawano nazwy w obu językach urzędowych, często podając także polską nazwę dla obiektów, których nazwy są tradycyjnie spolszczone.

Zestawienia tabelaryczne zastosowano dla przecięcia dynamicznego ciągu kalendarium pewnymi płaszczyznami statycznymi, pozwalającymi ukazać stan sytuacji polityczno-terytorialnej w konkretnym momencie dziejów - dnia 31 grudnia roku obranego za cezurę. Lata przekrojów w zasadzie są jednakowe dla całego opracowania, choć w pewnych rejonach konieczne okazały się drobne odstępstwa od przyjętego podziału wieku na okresy. Regułą jest umieszczanie na początku opracowania poszczególnych regionów tabeli ukazującej stan w dn. 31. 12. 1900 r. Jest sprawą dyskusyjną czy wiek XX (jak i każdy inny wiek) zaczął się 1. 1. 1900 czy 1. 1. 1901 r. Autor przychylił się do tej drugiej cezury. Drugą stałą cezurą jest data 31.12. 2000 r., wraz z którą zakończy się wiek XX, ale ponieważ pierwsze wydanie zeszytu Atlasu (dla Europy Północnej) ukazało się na dziewięć lat przed końcem wieku (i stale jest unaczęśniane) stąd tymczasowo poszczególne zeszyty ukazywać się będą z różną cezurą końcową, dla której opracowano tabelę podsumowującą, aktualną w momencie wydania. Pozostałe przekroje statyczne, dynamicznego kalendarium, starano się ujednoczyć dla całego Atlasu, choć było to trudne, gdyż nie wszystkie wydarzenia w XX w. zmieniające oblicze polityczne świata miały charakter prawdziwie uniwersalny. Niewątpliwie na miano to zasługują obie wojny światowe. Nie przyjęto jednak cezury ich bezpośredniego zakończenia (1918, 1945), gdyż wydarzenia będące konsekwencją wojen jeszcze przez kilka lat po nich kształtowały oblicze świata. Aby więc przedstawić całościowe skutki polityczno-terytorialne tych kataklizmów i nowe powojenne stosunki geopolityczne, należało przyjąć nieco późniejsze cezury (1922 i 1946). Dla poszczególnych rejonów świata przydatne okazały się jeszcze dodatkowe przekroje. Oblicze Europy w końcu wieku ukształtował też zespół wydarzeń nazwanych „Jesienią Ludów” 1989 r., upadku systemu komunistycznego i związanych z tym przemian ustrojowych a następnie terytorialno-politycznych (zjednoczenie Niemiec, rozpad ZSRR, Jugosławii i Czechosłowacji, powstanie Unii Europejskiej). Stąd konieczność przyjęcia dodatkowej cezury 1988 r. Dla Afryki przełomowym rokiem nazwanym zresztą „Rokiem Afryki”, w którym większość kolonii na tym kontynencie uzyskiwała niepodległość był rok 1960. Stąd brak takiej cezury dla Afryki byłby dużym uchybieniem.

W tabelach podano oficjalną nazwę państwa lub jednostki geopolitycznej w jej pełnym brzmieniu, wielkość jej powierzchni, stolicę lub siedzibę władz i uwagi dotyczące aktualnego statusu lub ustroju, jeżeli nie wynikały one z nazwy i pozycji w tabeli. Pozycja jednostki suwerennej w tabeli wynika z porządku alfabetycznego nazw potocznych i rangi jednostki autonomicznej w hierarchii podziału wewnętrznego państwa federacyjnego. W tabelach zachowano zróżnicowanie czcionki dla nazw państw, jednostek zależnych i autonomicznych oraz stolic stosowane w tekście kalendarium.

Stworzenie jednolitego kalendarium wydarzeń dla całego świata, choć często stosowane w wielu wydawnictwach wydaje się bardzo utrudniać jego percepcję. Dlatego zdecydowano podzielić świat na regiony geograficzno-historyczno-polityczne, dla których odrębnie prowadzono analizę wydarzeń (mapa 1). Zachowano przy tym w zasadzie tradycyjny podział na kontynenty. Europę ujęto w następujących fragmentach: Europa Północna, Europa Wschodnia, Europa Środkowa, Europa Zachodnia i Europa Południowa. Odstępstwem od podziału kontynentalnego było wyróżnienie Rosji/ZSRR jako państwa światowego, transkontynentalnego. W części tej opisano szczegółowo wydarzenia dotyczące imperium rosyjskiego oraz współczesnej Rosji-Federacji Rosyjskiej, czyli dla obszarów nierosyjskich uwzględniono tylko akty związane z całokształtem spraw Cesarstwa i ZSRR, pozostałe wydarzenia o znaczeniu lokalnym opisując w terytorialnie odpowiednich dla nich częściach (Europa Wschodnia, Europa Północna, Azja Zakaukazie czy Azja Środkowa).

Afrykę podzielono na: Afrykę Północną, Afrykę Wschodnią, Afrykę Zachodnią, Afrykę Środkową (Równikową) i Afrykę Południową. Dla kontynentu azjatyckiego przyjęto następujący podział: Azja Środkowa, Azja - Zakaukazie, Azja Zachodnia (Bliski Wschód), Azja Południowa (Środkowy Wschód), Azja Południowo-Wschodnia, Azja Wschodnia (Daleki Wschód) a częściowo sprawy azjatyckie (Syberia, Daleki Wschód) zawiera też rozdział Rosja/ZSRR.

Australię z Oceanią podzielono na następujące dwa regiony: Australia, Melanezja i Mikronezja oraz Polinezja.

W Ameryce wydzielono: Amerykę Północną, Amerykę Południową, Antyle oraz Przesmyk Ameryki Środkowej.

Odrębnie potraktowano umiędzynarodowiony kontynent Antarktydy wraz z przyległymi wyspami antarktycznymi.

Wydarzenia opisujące przemiany zachodzące na pograniczu dwóch lub większej liczby regionów opisano odrębnie we wszystkich częściach regionalnych, których dotyczą (stąd wynikają pewne powtórzenia) często pod nieco innym kątem, związanym ze specyfiką regionu lub wydarzenia. Pełny i szczegółowy opis wydarzenia znajdziemy zawsze w części poświęconej regionowi, w którym miało ono miejsce (np. utworzenie ZSRR miało pośrednie znaczenie dla Karelii czy Estonii, stąd odnotowano je w części Europa Północna ale szczegółowo opisano w części Rosja/ZSRR).

Odrębne części Atlasu poświęcono również polityczno-przestrzennym aspektom integracji międzynarodowej: Lidze Narodów, Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz procesowi integracji Europy.

Trzecią integralną formą przedstawienia zagadnień w Atlasie, zamieszczaną na końcu każdej części, jest przestrzenne ujęcie przemian politycznych w postaci obrazu kartograficznego zachowującego elementy dynamiczne. Na statyczny, z natury rzeczy, rysunek nałożono obraz przemian terytorialnych przy zastosowaniu metod kartograficzno-historycznych używanych w większości atlasów historycznych. Ograniczenie dynamiki wynika z technicznej niemożliwości ujęcia całości przemian, które zaszły na danym terytorium w ciągu XX wieku na jednym podkładzie kartograficznym. Próba takiego ujęcia absolutnie uniemożliwia skuteczne odczytanie przebiegu wydarzeń z mapy. Stąd konieczność zastosowania cezur, wedle których dzieli się wydarzenia ukazane na poszczególnych mapach. Niestety, nie jest możliwe zastosowanie cezur w pełni zgodnych z stosowanymi w kalendarium, gdyż nagromadzenie wydarzeń zmieniających obraz przestrzeni politycznej regionu w krótkich okresach czasu bywał tak duży, iż np. w wypadku wydarzeń wojennych, trzeba było dla zachowania czytelności mapy stosować przekroje kilkumiesięczne. Aby jednak zachować korelację obrazu kartograficznego z częścią tekstową, przyjęto zasadę załączania statycznych map ukazujących sytuację w dn. 31. 12. roku zgodnego z cezurą przyjętą dla tabeli. Dla każdego niemal (poza Antarktydą) regionu mamy więc co najmniej cztery statyczne obrazy kartograficzne stanu na początku wieku w jego końcu i po obu wojnach światowych. Dla tych map zastosowano w ramach poszczególnych regionów stałą skalę odwzorowania. Nie udało się jej zachować dla wszystkich innych wydarzeń, ze zrozumiałych powodów różnicy w terytorialnym zakresie przemian, z których jedne pozwalały na użycie odwzorowań małoskalowych (map przeglądowych) inne zaś wymuszały użycie wielkiej skali odwzorowania (map szczegółowych a nawet sytuacyjnych) dla zachowania szczegółowości obrazu przemian

(np. lokalne korekty granic obejmujące powierzchnię kilku hektarów). Jednak dla zobrazowania chronologicznego ciągu wydarzeń starano się zachować jednakową skalę odwzorowań. Na mapach starano się zachować stosowane w tekście wyróżnienia nazw państw i jednostek politycznych ale było to nadzwyczaj trudne z powodów kartograficznych stąd konieczność braku konsekwencji w wielkości czcionek oraz często stosowane skróty nazw, nawet w sposób niekonwencjonalny, wymuszony brakiem miejsca na mapie, potrzebnego dla zilustrowania przemian. Stąd częstokroć sama mapa, bez towarzyszącego jej tekstu kalendarium, może być niezbyt czytelnym dla odbiorcy źródłem wiedzy o przemianach politycznych zachodzących w danym regionie.

Całość atlasu uzupełnia indeks nazw geograficznych odnoszący się zarówno do tekstu jak i do map.

Marek Sobczyński

1. EUROPA

1.1. EUROPA PÓŁNOCNA

Europa Północna była w XX wieku jednym z najbardziej stabilnych regionów świata. W grupie państw skandynawskich, nad zmianami o charakterze terytorialnym, zdecydowanie dominowały zmiany ustrojowe. We wschodniej części regionu, dynamika przemian w obu ich kategoriach była wyraźnie wyższa. Region Europy Północnej stał się teatrem obu wielkich wojen światowych. Pierwsza wojna światowa objęła jednak swym zasięgiem tylko wschodnią część regionu (Rosję, Łotwę) a jej kontynuacją były rewolucyjne przemiany ustrojowe w Rosji i powstanie kilku nowych państw bałtyckich (Finlandia, Estonia, Łotwa). Druga wojna światowa toczyła się już z dużą intensywnością na niemal całym obszarze Europy Północnej (z wyjątkiem neutralnej Szwecji). Dodatkowym aspektem zmian w tym regionie były dalsze przemiany terytorialne i ustrojowe po obu wojnach w samej Rosji a później w ZSRR, zakończone rozpadem tego imperium u schyłku wieku.

Sytuacja terytorialno-polityczna Europy Północnej dnia 31. 12. 1900 r.

OFICJALNA NAZWA PAŃSTWA (Terytorium)	Powierzchnia w km ²	Siedziba władz (stolica)	Uwagi
KRÓLESTWO DANII	38 279	<i>Kopenhaga</i>	
WYSPY OWOCZE (Færøerne)	1399	<i>Thorshavn</i>	okręg zamorski Danii z ograniczoną autonomią wewnętrzną
ISLANDIA	103 095	<i>Reykjavík</i>	posiadłość Danii z ograniczoną autonomią wewnętrzną
KRÓLESTWO NORWEGII	323 895	<i>Christiania</i>	w unii personalnej ze Szwecją
CESARSTWO ROSYJSKIE			
WIELKIE KSIĘSTWO FINLANDII	373 636	<i>Helsingfors</i> (<i>Gelsingfors</i> - ros.)	księstwo w składzie Cesarstwa Rosyjskiego z ograniczoną autonomią
Estonia	19 697	<i>Rewal (Revel - ros.)</i>	gubernie Cesarstwa Rosyjskiego z niewielką autonomią
Kurlandia	27 026	<i>Mitawa</i>	
Liwonia	45 517	<i>Ryga</i>	
KRÓLESTWO SZWECJI	449 964	<i>Sztokholm</i>	w unii personalnej z Norwegią
TERRA NULLIUS:			
Spitsbergen	61 544		wyspy bez określonej przynależności państwowej
Wyspa Niedźwiedzia	179		
Jan Mayen	373		

Przemiany w okresie 1901-1922:

3. 10. **1903** Rozszerzenie autonomii Islandii w ramach Królestwa Danii.
7. 06. **1905** Norwegia wypowiada unię personalną ze Szwecją.
26. 10. 1905 Podpisanie układu o rozwiązaniu unii Szwecji z Norwegią. Na południowym odcinku wspólnej granicy utworzono STREFĘ NEUTRALNĄ o szerokości po 15 km w każdym z państw.
4. 11. 1905 Rozszerzenie autonomii Wielkiego Księstwa Finlandii w ramach Cesarstwa Rosyjskiego.
20. 07. **1906** Dalsze rozszerzenie autonomii Wlk. Księstwa Finlandii.
8. 01. **1908** Wchodzi w życie podpisany w 10.1907 traktat z Christianii, w którym Wielka Brytania, Niemcy i Rosja gwarantują integralność terytorialną Norwegii.
23. 04. 1908 Mocą deklaracji bałtyckiej potwierdzono demilitaryzację wchodzących w skład Wlk. Księstwa Finlandii - Wysp Alandzkich.
21. 02. **1909** Częściowe ograniczenie autonomii Wlk. Ks. Finlandii.
17. 11. **1914** Dalsze ograniczenie autonomii Wlk. Ks. Finlandii.
- 1915** Norwegia rozpoczyna wydobywanie węgla na pozostającym poza przynależnością polityczną arktycznym archipelagu Spitsbergen.
- 1915 W toku działań wojennych I wojny światowej Rosja wprowadza swe wojska na Wyspy Alandzkie naruszając ich demilitaryzację.
7. 05. 1915 Wojska Niemiec zajmują ok. 5 400 km² zachodniej Łotwy z Lipawą; od 18.08., rozszerzają okupację aż po rzekę Dźwinę - do ok. 36 tys.km² . Rosja wprowadza wojska na Wyspy Alandzkie.
19. 06. 1915 Dalsze rozszerzenie autonomii Islandii w ramach Królestwa Danii.
12. 03. **1917** W Rosji obalono carat, utworzono rząd tymczasowy formalnie nadal zachowujący ustrój monarchiczny.
30. 03. 1917 ESTONIA otrzymuje szeroką autonomię w ramach Rosji.
07. 1917 Proklamowanie autonomii karelskiej prowincji VIENA w ramach Rosji (pow. ok.68 tys. km², stolica: *Uhtua*).
20. 08. 1917 Nieformalna proklamacja przyłączenia się do Szwecji należących do rosyjskiej Finlandii Wysp Alandzkich.
3. 09. 1917 Wojska Niemiec zajmują zachodnią Łotwę z Rygą, Ogółem na Łotwie okupują już ok. 43 tys. km² .
14. 09. 1917 W Rosji ostatecznie zniesiono ustrój monarchiczny - **REPUBLIKA ROSJI**.
7. 11. 1917 Pucz bolszewicki i likwidacja Republiki Rosji.
8. 11. 1917 Ustanowienie władzy sowieckiej w guberni estlandzkiej (ESTLANDIA RADZIECKA) jako części Rosji sowieckiej, pow. ok.23,8 tys. km², stol. *Tallin* (dawniej *Rewal*).

-
10. 11. 1917 Proklamacja Rosji republiką socjalistyczną.
15. 11. 1917 Proklamacja suwerenności ESTONII w ramach Republiki Rosji.
15. 11. 1917 FINLANDIA otrzymuje pełną autonomię w ramach Republiki Rosyjskiej.
6. 12. 1917 Finlandia proklamuje niepodległość jako **REPUBLIKA FINLANDII**, pow. 373 636 km², stol. *Helsingfors* przemianowana na *Helsinki*.
21. 12. 1917 Przyłączenie do Estlandii Radzieckiej powiatu narewskiego z guberni piotrogrodzkiej, ok. 0,5 tys. km²; (Estlandia Radziecka - pow. 24,3 tys. km²).
01. 1918 Wojska Szwecji zajmują fińskie Wyspy Alandzkie, pow. 1 481 km², stol. *Mariehamn*; (Szwecja - pow. 451 445 km², Rep. Finlandii - pow. 372 155 km²).
01. 1918 Karelska prowincja **VIENA** proklamuje oderwanie od Rosji.
01. 1918 Karelska prowincja **AUNUS** proklamuje autonomię w ramach Rosji, pow. ok.91 tys. km², stol. *Povenec* (*Poventsa* - fiń.).
12. 01. 1918 Stolicę Republiki Finlandii tymczasowo przeniesiono do *Vaasa*.
25. 01. 1918 Rosja sowiecka oficjalnie przyjęła nazwę - **ROSYJSKA REPUBLIKA RADZIECKA**.
28. 01. 1918 Proklamacja **FIŃSKIEJ SOCJALISTYCZNEJ REPUBLIKI ROBOTNIKÓW** (nazywanej też **FIŃSKA KOMUNA PRACY**), pow. ok. 70 tys. km², stol. *Helsinki*.
23. 02. 1918 Wojska Niemiec zajmują całe terytoria Łotwy (pow. 65,8 tys. km²) i Estonii (pow. 47,6 tys. km²) przyłączając je do obejmującego także Litwę i Obwód Grodzieńsko-Białostocki zarządu wojskowego pod nazwą **NACZELNE DOWÓDZTWO WSCHODU** (w skrócie **OBEROST**).
24. 02. 1918 Ogłoszenie deklaracji niepodległości **REPUBLIKI ESTONII**, pow. 46 tys. km², stol. *Tallin*.
1. 03. 1918 Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika Radziecka przyznaje Fińskiej Socjalistycznej Republice Robotników okręg *Petsamo* (*Pieczenga* - ros.), pow. 6 211 km² z dostępem do Morza Barentsa; (Fińska SRR - pow. ok. 76 tys. km²).
3. 03. 1918 Ustalenie mocą traktatu brzeskiego granicy Rosyjskiej FSRR z terytoriami okupowanymi przez Niemcy.
5. 03. 1918 Wojska Niemiec zajmują Wyspy Alandzkie (*Eckerö* i *Lemland*), wojska szwedzkie do 14.03. ewakuowano z wyspy *Åland* (Szwecja - pow. 449 964 km²). Archipelag opuszczają też wojska rosyjskie i sowieckie.

8. 03. 1918 Proklamacja w okupowanej przez wojska niemieckie rosyjskiej guberni kurlandzkiej ustroju monarchicznego - **WIELKIE KSIĘSTWO KURLANDII**, pod opieką Niemiec, pow. ok. 27 tys. km², stol. *Mitawa*.
9. 03. 1918 Wojska Finlandii zajmują ok. 39 tys. km² Wschodniej Karelii (Viena) (do 08. 1918). Obwód aleksandrowski (murmański) Rosji okupowany przez wojska alianckie (brytyjskie), które do 08. 1918 zajmują całą Viene, wypierając wojska fińskie i w 05. 1919 osiągają Kärhumäki (Miedwieżegorsk - ros.).
17. 03. 1918 Karelskie prowincje Viena i Aunus proklamują oderwanie od Rosji jako **WSCHODNIA KARELIA**, pow. ok. 160 tys. km², stol. *Uhtua*.
3. 04. 1918 Wojska Niemiec zajmują ok. 30 tys. km² południowej Finlandii.
13. 04. 1918 Stolicę Fińskiej Socjalistycznej Republiki Robotników przeniesiono do *Viipuri* (*Wyborg* - ros.).
16. 04. 1918 *Helsinki* ponownie stolicą Republiki Finlandii.
15. 05. 1918 Likwidacja Fińskiej Socjalistycznej Republiki Robotników. Wprowadzenie w Finlandii ustroju monarchicznego - **KRÓLESTWO FINLANDII**, pow. 372 155 km².
31. 08. 1918 Finlandia zajmuje karelską gminę Repola, pow. 4 788 km²; (Królestwo Finlandii - pow. 376 943 km²).
18. 11. 1918 Proklamacja w Rydze niepodległości **REPUBLIKI (WOLNEGO PAŃSTWA) ŁOTWY** obejmującego Kurlandię pow. 27 034 km², sześć południowych powiatów Inflant (Ryga, Wenden, Wolmar, Valka) pow. 22 578 km² oraz trzy zachodnie powiaty guberni witebskiej (Dyneburg, Rzeczyca, Ludza) pow. 13 710 km². Ogółem pow. Łotwy 63 322 km², stol. *Ryga*.
29. 11. 1918 Utworzenie **ESTLANDZKIEJ KOMUNY PRACY** (zwanej też **ESTOŃSKA SOCJALISTYCZNA REPUBLIKA RADZIECKA**), pow. ok. 2,7 tys. km², stol. *Narwa*; (Rep. Estonii - pow. 43,3 tys. km²).
30. 11. 1918 Proklamacja niepodległości **KRÓLESTWA ISLANDII** w unii personalnej z Danią (do 31.12.1940 r.), pow. 103 095 km², stol. *Reykjavík*.
17. 12. 1918 Proklamowanie we wschodniej części Łotwy oswobodzonej spod okupacji niemieckiej **ŁOTEWSKIEJ SOCJALISTYCZNEJ REPUBLIKI RADZIECKIEJ**, pow. ok. 22 tys. km², stol. *Valka*; (Rep. Łotewska - pow. 44 tys. km²).
1. 01. 1919 Estlandzka Komuna Pracy obejmuje połowę terytorium Estonii, ok. 23 tys. km²; (Rep. Estonii - pow. ok. 23 tys. km²).
3. 01. 1919 Łotewska SRR powiększa, swoje terytorium o środkową Łotwę, pow. ok. 46 tys. km², stol. *Ryga*. Stolica Republiki Łotwy tymczasowo przeniesiona do *Liepāja* (*Lipawa* - pol.); (Rep. Łotwy - pow. ok. 20 tys. km²).

-
13. 01. 1919 Łotewska SRR obejmuje rejony Jelgavy (Mitawa - pol.), Tukums i Talsi, pow. ok. 56 tys.km². Republika Łotwy ograniczona do rejonu Ventspils (Windawa - pol.) - Liepāja; (Rep. Łotwy - pow. ok. 10 tys.km²).
1. 02. 1919 Całe terytorium Estońskiej Komuny Pracy oraz powiat Valgamaa (pow. 1 511 km²) zajmują wojska Republiki Estońskiej; (Rep. Estonii - pow. ok. 47 000 km²).
17. 02. 1919 Proklamacja niepodległości **WSCHODNIEJ KARELI**, pow. ok. 330 tys.km², stol. *Uhtua*.
04. 1919 Wojska Finlandii zajmują wschodniokarelską prowincję Aunus (do 08.1919), od 20.06. wypierane przez sowieckie wojska Rosyjskiej FSRR (pow. okupacji fińskiej ok. 17 tys.km²).
19. 05. 1919 Ostateczna proklamacja niepodległości **REPUBLIKI ESTONII**.
22. 05. 1919 Wojska Niemiec zajmują Rygę, stolica Łotewskiej SRR przeniesiona do *Valki*; (Łotewska SRR - pow. ok. 40 tys.km²).
7. 06. 1919 *Ryga* ponownie stolicą Republiki Łotwy, pow. ok. 26 tys.km².
28. 06. 1919 Traktat wersalski zarządził przeprowadzenie plebiscytu w Szlezwicku na temat jego przyłączenia do Danii lub pozostania przy Niemczech.
13. 07. 1919 Finlandia przyłącza wschodniokarelską gminę Porajärvi (7 200 km²). Pow. Finlandii - 384 143 km².
17. 07. 1919 Proklamowanie **REPUBLIKI FINLANDII**.
19. 07. 1919 Estlandzka Komuna Pracy dokonuje formalnej samolikwidacji.
09. 1919 Alianci ewakuują swe wojska ze Wschodniej Karelii i obwodu murmańskiego Rosji. Władzę na tych terenach przejmuje rosyjski rząd monarchistyczny z siedzibą w Archangielsku. W Aunus powstańcy karelscy wypierając oddziały sowieckie przywracają autonomię prowincji.
20. 10. 1919 Powstańcy karelscy wypierając oddziały sowieckie przywracają niepodległość Wschodniej Karelii.
3. 01. 1920 Wojsko Polskie wkracza na Łotwę zajmując rejon Dyneburga (Daugavpils - łot.) i wypierając wojska sowieckie.
10. 01. 1920 Wchodzi w życie traktat wersalski decydujący o przeprowadzeniu plebiscytu w Szlezwicku, odrębnie w częściach północnej i południowej regionu.
11. 01. 1920 Wojska Polskie na Łotwie zajmują okolice Wyszek (Viški - łot.), Lanckorony i Poliszczyna (Pasiene - łot.). Obszar okupacji Łotwy przez Wojsko Polskie ok. 2 tys. km².
13. 01. 1920 Likwidacja Łotewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. Republika Łotwy objęła terytoria byłej guberni kurlandzkiej, południową część guberni livlandzkiej (inflanckiej - pol.), północno-zachodnią część guberni witebskiej i część powiatu ostrowskiego guberni pskowskiej. Rep. Łotwy - pow. 65 898 km².

02. 1920 Wojska sowieckie Rosyjskiej FSRR zajęły część terytorium Wschodniej Karelii.
2. 02. 1920 Podpisano w Tartu układ pokojowy Rep. Estonii z Rosyjską FSRR ustalający wspólną granicę. Rosyjska FSRR uznała niepodległość Estonii.
9. 02. 1920 Mocą traktatu paryskiego Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Dania, Francja, Włochy, Japonia, Holandia, Szwecja, Irlandia, Kanada, Indie i Unia Południowoafrykańska uznały suwerenność Norwegii nad terytorium arktycznych wysp Spitsbergen i Wyspą Niedźwiedzią, państwa-sygnatariusze uzyskują prawo swobodnej działalności gospodarczej i naukowej na archipelagu (w 1925 do układu przystąpiły Niemcy, w 1935 ZSRR, do 1983 r. podpisało układ 41 państw).
10. 02. 1920 W Strefie Północnej Szlezwiku odbył się plebiscyt, większość opowiedziała się za przyłączeniem do Danii.
14. 03. 1920 W Strefie Południowej Szlezwiku odbył się plebiscyt, większość opowiedziała się za pozostaniem przy Niemczech.
21. 03. 1920 Proklamacja oderwania **KARELI ARCHANGIELSKIEJ** (Vieny) od Rosyjskiej FSRR, pow. ok. 68 tys.km², stol. *Uhtua* (*Uchta* - ros.).
1. 04. 1920 Wojska sowieckie Rosyjskiej FSRR zajmują większą część Wschodniej Karelii (Vieny), jej stolicę przeniesiono do *Vuokkiniemi* (*Woknawołok* - ros.).
11. 04. 1920 Wojsko Polskie na Łotwie wycofuje się na lewy brzeg Dźwiny zatrzymując na prawym brzegu tylko twierdzę Dyneburg z dojazdem. Opuszczone tereny przejmuje administracja Rep. Łotwy.
6. 05. 1920 Finlandia przyznaje autonomię WYSPOM ALANDZKIM.
18. 05. 1920 Islandia dokonuje zmian konstytucji w zakresie uprawnień lokalnej władzy ustawodawczej i monarchicznej poszerzających autonomię.
15. 06. 1920 Uchwaleniem konstytucji Estonii ostatecznie ustanowiono ustrój republikański.
07. 1920 Republika Łotwy anektuje położone na lewym brzegu Dźwiny sześć gmin powiatu iłuksztańskiego, od 01.1920 zajęte przez Polskę, pow. ok. 1 500 km²; (Rep.Łotwy - pow. 65 898 tys.km²)
1. 07. 1920 Proklamowanie we Wschodniej Karelii w ramach Rosyjskiej FSRR - autonomicznej **KARELSKIEJ KUMUNY PRACY**, pow. 102 500 km², stol. *Pietrozawodsk*.
3. 07. 1920 Estonia i Łotwa uzgodniły ostateczny przebieg wspólnej granicy.
10. 07. 1920 Zgodnie z wynikami plebiscytu Niemcy przekazują Danii - Północny Szlezwik, o pow. 3 984 km², przemianowany na Prowincje Południowojutlandzkie; (Król. Danii - pow. 43 080 km²).

-
4. 08. 1920 Formalne ustalenie granic Karelskiej Kumuny Pracy, pow. ok. 102,5 tys.km².
10. 09. 1920 W związku z przyłączeniem Prowincji Południowojutlandzkich dokonano zmian w konstytucji Danii.
14. 10. 1920 Mocą traktatu pokojowego z Tartu, Finlandia otrzymuje od Rosyjskiej FSRR powiat Petsamo (Pieczenga - ros.) z Półwyspem Rybackim i dostępem do Morza Barentsa (6 211 km²) a oddaje RFSRR gminy karelskie Repola (Rieboły - ros.) i Porajärvi (Porosoziero - ros.). Rep. Finlandii - pow. 381 300 km², Karelska KP - pow. ok. 114 500 km². Estonia otrzymuje od Rosyjskiej FSRR fragmenty obwodów leningradzkiego i pskowskiego.
28. 10. 1920 Układ graniczny Litwy z Łotwą uzgodniony przy arbitrażu Wielkiej Brytanii o przyjęciu, z niewielkimi korektami, dawnej granicy guberni kurlandzkiej i kowieńskiej.
9. 11. 1920 Powiększenie obszaru Karelskiej KP o rejon Michajłowskoje (pow. ok. 900 km²); Karelska Komuna Pracy - pow. ok. 115 400 km².
20. 12. 1920 Wchodzi w życie konstytucja Republiki Estonii (pow. 47 549 km²).
31. 12. 1920 Łotwa przekazuje Litwie rejon Palangi (Połagi - pol.) otrzymując w zamian południowe fragmenty Zemgalii. Ubytek pow. Łotwy ok. 107 km²; Rep. Łotwy - pow. 65 791 km².
24. 06. **1921** Mocą decyzji Ligi Narodów Wyspy Alandzkie przyznano Finlandii na zasadach jednostki autonomicznej, neutralnej i zdemilitaryzowanej.
20. 10. 1921 Wyspy Alandzkie formalnie włączono do Finlandii jako okręg autonomiczny LAND, pow. 1 481 km², stol. *Maarianhamina* (*Mariehamn* - szw.); (Rep. Finlandii - pow. 382 801 km²).
12. 1921 Wojska Finlandii zajmują (do 02.1922) rejony Wschodniej Karelii w Rosyjskiej FSRR o pow. ok. 40 tys.km².
15. 02. **1922** Uchwaleniem konstytucji Łotwy ostatecznie ustanowiono ustrój republikański.
19. 04. 1922 Powiększenie terytorium Karelskiej Komuny Pracy o rejon Szeltoziero (700 km²). Karelska Komuna Pracy - pow. ok. 116 100 km².
18. 09. 1922 Powiększenie terytorium Karelskiej KP o rejony Pudoż i Powenec (ok. 10 250 km²); KarelskaKP - pow. ok. 126 300 km².

Sytuacja terytorialno-polityczna Europy Północnej dnia 31. 12. 1922 r.

OFICJALNA NAZWA PAŃSTWA (Terytorium)	Powierzchnia w km ²	Siedziba władz (stolica)	Uwagi
KRÓLESTWO DANII	43 080	<i>Kopenhaga</i>	w unii personalnej z Islandią
WYSPY OWCZE (Færøerne)	1339	<i>Thorshavn</i>	okręg zamorski Danii z ograniczoną autonomią wewnętrzną
REPUBLIKA ESTONII	47 549	<i>Tallin</i>	
REPUBLIKA FINLANDII	382 801	<i>Helsinki</i>	
w tym: WYSPY ALANDZKIE (Åland)	1481	<i>Maarianhamina</i>	autonomiczna prowincja Finlandii
KRÓLESTWO ISLANDII	103 095	<i>Reykjavík</i>	w unii personalnej z Danią
REPUBLIKA ŁOTWY	65 791	<i>Ryga</i>	
KRÓLESTWO NORWEGII	323 895	<i>Christiania</i>	
KRÓLESTWO SZWECJI	449 964	<i>Sztokholm</i>	
STREFA NEUTRALNA			pas szer. 15 km po obu stronach granicy Szwecji i Norwegii w jej pd. odcinku
ZWIĄZEK SOCJALISTYCZNYCH REPUBLIK RADZIECKICH			
ROSYJSKA FEDERACYJNA SOCJALISTYCZNA REPUBLIKA RADZIECKA			
KARELSKA KOMUNA PRACY	126 300	<i>Pietrozawodsk</i>	autonomiczna socjalistyczna republika sowiecka
TERRA NULLIS: Spitsbergen, Wyspa Niedźwiedzia	61 723		formalnie uznana suwerenność Norwegii
Jan Mayen	373		wyspa bez określonej przynależności państwowej

Przemiany w okresie 1923-1946:

30. 04. **1923** Powiększenie terytorium Karelskiej Komuny Pracy o gminy powiatu oneńskiego Rosyjskiej FSRR. Karelska KP - pow. ok. 136 800 km².
25. 07. 1923 Przekształcenie Karelskiej Komuny Pracy w KARELSKĄ AUTONOMICZNA SOCJALISTYCZNA REPUBLIKĘ RADZIECKĄ w ramach Rosyjskiej FSRR, pow. 136 800 km², stol. *Pietrozawodsk*.
- 1924** Przyłączenie z Rosyjskiej FSRR do Karelskiej ASRR gminy ledwińskiej i części gminy szeltoziersko-bierieżnojskiej powiatu łudajpolskiego oraz wysp Morza Białego, leżących przy wybrzeżu powiatu kemskiego. Karelska ASRR - pow. 146 100 km².
1. 01. **1925** Stolicę Norwegii *Christianię* przemianowano na *Oslo*.

-
17. 07. 1925 Norwegia ogłasza zamiar przyłączenia Spitsbergenu i Wyspy Niedźwiedziej
14. 08. 1925 Norwegia formalnie przyłącza Spitsbergen i Wyspę Niedźwiedzią jako posiadłość SVALBARD, pow. 61 723 km², stol. *Longyearbyen*.
8. 05. 1929 Norwegia ogłasza suwerenność nad arktyczną wyspą JAN MAYEN, pow. 373 km².
23. 08. 1939 Tajny protokół do układu Niemiec z ZSRR ustala strefy wpływów w Europie Środkowej. Finlandia, Łotwa i Estonia znajdują się w strefie ZSRR.
28. 09. 1939 Estonia wydzierżawia ZSRR na bazy wojenno-morskie port Bałtyjski (PALDISKI - est.) oraz porty na wyspach Sarema i Hiiuma.
5. 10. 1939 Łotwa wydzierżawia ZSRR na bazy wojenno-morskie porty LIEPĀJA (Lipawa - pol.) i VENTSPILS (Windawa - pol.) oraz na bazę artylerii nadbrzeżnej obszar pomiędzy Windawą a PITRAGAS.
3. 11. 1939 Wojska ZSRR zajmują wschodnią część Finlandii (Karelię) o pow. ok. 39,6 tys.km².
2. 12. 1939 Krótkotrwała egzystencja (do 02.1940) na okupowanych przez ZSRR obszarach Finlandii - **FINLANDZKIEJ REPUBLIKI DEMOKRATYCZNEJ** (zwanej też **FINLANDZKĄ REPUBLIKĄ LUDOWĄ**), pow. ok. 30 tys.km², stol. *Terijoki*.
3. 12. 1939 Finlandia wprowadza swe wojska na Wyspy Alandzkie naruszając ich demilitaryzację.
13. 03. 1940 Na mocy pokoju moskiewskiego Finlandia przekazuje ZSRR obszary zachodniej Karelii, Półwyspu Rybackiego oraz wysepki w Zatoce Fińskiej: Lavansaari (Moszczyj - ros.), Sursaari (Gogland - ros.), Seskär (Lesnoj - ros.), Björko (Bieriozowyje - ros.), wyspy Tütarsaar oraz rejony Kuolajärvi (Kłólojarwi - ros.), Käkisalmi (Prioziorsk - ros.) i Sortavala (Sortawała - ros.) o łącznej pow. ok. 39 600 km². Finlandia wydzierżawia ZSRR na 30 lat półwysep HANKO (115 km²) na bazę wojenno-morską; (Finlandia - pow. ok. 343 200 km²). Finlandia musi wycofać swe wojska z Wysp Alandzkich.
31. 03. 1940 Do Karelskiej ASRR przyłączono część obszarów uzyskanych przez ZSRR od Finlandii (Zachodnia Kerelia) i proklamowano utworzenie nowej republiki związkowej w ramach ZSRR - **KARELO-FIŃSKIEJ SOCJALISTYCZNEJ REPUBLIKI RADZIECKIEJ**, pow. 172 400 km², stol. *Pietrozawodsk*.
9. 04. 1940 Wojska Niemiec zajmują Danię i Norwegię (całe terytorium zajmują do 10.06). DANIA zachowuje status odrębnego państwa z szeroką autonomią i ustrojem monarchicznym. NORWEGIA od 15.04 także otrzymuje autonomię.
10. 04. 1940 **ISLANDIA** uniezależnia się od Danii.
10. 05. 1940 Wojska Wielkiej Brytanii i Kanady zajmują Islandię. Wojska brytyjskie zajmują także Wyspy Owcze.

17. 06. 1940 Wojska ZSRR zajmują terytoria Republiki Łotewskiej i Republiki Estonii.
21. 07. 1940 Na okupowanym przez wojska ZSRR terytorium Łotwy i Estonii proklamowano ŁOTEWSKĄ SOCJALISTYCZNĄ RAPUBLIKĘ RADZIECKĄ i ESTOŃSKĄ SOCJALISTYCZNĄ RAPUBLIKĘ RADZIECKĄ.
5. 08. 1940 Łotewską SRR przyłączono do ZSRR na prawach republiki związkowej.
6. 08. 1940 Estońską SRR przyłączono do ZSRR na prawach republiki związkowej.
10. 09. 1940 Okupowana przez Niemcy Norwegia zawiesza ustrój monarchiczny zachowując autonomię. Likwidacja norweskiej części strefy neutralnej na południowym odcinku granicy ze Szwecją.
25. 06. **1941** Finlandia odzyskuje od ZSRR obszary utracone w 1940 r. jej wojska zajmują też część terytorium Karelii radzieckiej, ok. 72 tys. km²; (Finlandia - pow. 382 800 km²).
7. 07. 1941 Wojska Stanów Zjednoczonych zastępują wojska brytyjsko-kanadyjskie w okupacji Islandii.
25. 07. 1941 Wojska Niemiec zajmują część terytorium Łotewskiej SRR, tworząc tam KOMISARIAT GENERALNY ŁOTWY, który do 1.09. obejmuje całe terytorium Łotwy.
25. 08. 1941 Wojska alianckie: brytyjskie, kanadyjskie i norweskie zajmują (do 09. 1941 r.) Spitsbergen (Svalbard).
31. 08. 1941 Niemcy okupują całe terytorium Łotwy i kontynentalną część Estonii, łącznie ok. 109,3 tys. km².
09. 1941 Wojska Niemiec zajmują ostatnią nie okupowaną prowincję norweską Svalbard (Spitsbergen).
1. 09. 1941 Na okupowanych przez Niemcy obszarach Łotwy oraz Litwy i Białorusi utworzono KOMISARIAT RZESZY - WSCHÓD (OSTLAND), pow. ok. 500 tys. km².
2. 12. 1941 ZSRR ewakuuje wojska z bazy Hanko, która powraca do Finlandii.
5. 12. 1941 Okupowana przez Niemcy Estonia włączona do Komisariatu Rzeszy - Wschód.
6. 12. 1941 Wojska Niemiec zajmują estońskie wyspy Dagö (Hiiuma), Ösel (Sarema), Worms i drobniejsze, łącznie ok. 4 tys. km². Łączna pow. okupacji niemieckiej na Łotwie i w Estonii - 113,3 tys. km².
24. 02. **1942** W ramach Komisariatu Rzeszy Wschód utworzono semi-autonomiczne zarządy krajowe, w Estonii - DYREKCJA KRAJOWA ESTONII (LANDESDIREKTOREN ESTLAND).

-
19. 03. 1942 Utworzenie na Łotwie GENERALNEJ DYREKCJI ŁOTWY (GENERALDIREKTIONEN LETTLAND) o niewielkiej autonomii (nie obejmuje Rygi).
07. 1942 Norweskie wojska alianckie wyzwalamy spod okupacji niemieckiej Barentsburg, Longyearbyen i Sveagruva na Spitsbergenie (Svalbard).
22. 08. **1943** Ograniczenie autonomii okupowanego przez Niemcy KRÓLESTWA DANII.
8. 09. 1943 Wojska Niemiec ponownie zajmują norweską prowincję Svalbard.
12. 1943 Niemcy na okupowanych obszarach Komisariatu Rzeszy - Wschód, poszerzają autonomię Dyrekcji Krajowej Estonii.
25. 02. **1944** Islandia zawiesza unię personalną z Danią.
03. 1944 Niemcy na okupowanych obszarach Komisariatu Rzeszy - Wschód, poszerzają autonomię Generalnej Dyrekcji Łotwy.
17. 06. 1944 Proklamowanie **REPUBLIKI ISLANDII**.
20. 06. 1944 ZSRR odzyskuje od Finlandii rejon Wyborga (Viipuri - fiń.) w Zachodniej Karelii o pow. ok. 39,6 tys.km².
07. 1944 Początek zajmowania przez wojska ZSRR okupowanego przez Niemcy terytorium Łotwy. Niemieckie władze okupacyjne znoszą autonomię Generalnej Dyrekcji Łotwy w ramach Komisariatu Rzeszy - Wschód.
08. 1944 Wojska ZSRR zajmują okupowaną przez Niemcy południową Estonię.
19. 09. 1944 Mocą rozejmu moskiewskiego Finlandia powraca do granic z 03.1940 r. i dodatkowo oddaje ZSRR okręg Petsamo (Pieczenga - ros.) tracąc dostęp do Morza Barentsa oraz wydzierżawia ZSRR na 50 lat bazę wojenno-morską PORKKALA-UDD (393 km²). ZSRR rezygnuje z dzierżawy bazy Hanko. (Finlandia - pow. 336 600 tys.km²). Wyspom Alandzkim przywrócono status neutralności i demilitaryzacji.
18. 10. 1944 Wojska Niemiec wycofują się z Tallina, restauracja niepodległości **REPUBLIKI ESTONII**.
18. 10. 1944 Wojska ZSRR zajmują (do 1945 r.) okupowane przez Niemcy okolice Kirkenes - Varanger Fjord w północnej Norwegii o pow. ok. 6,5 tys.km².
22. 10. 1944 Wojska ZSRR zajmują Tallin, likwidacja niepodległości Republiki Estonii.
24. 11. 1944 Wojska ZSRR zajmują niemal całe okupowane przez Niemcy terytorium Estonii. Estońska SRR przekazuje Rosyjskiej FSRR powiat narewski (ok. 500 km²) i rejon Petseri (Pieczory - ros.) (ok.1834 km²), łącznie 2 334 km²; (Estońska SRR - pow. 45 215 km²).

- 1945** Łotewska SRR przekazuje Rosyjskiej FSRR część gmin powiatu abreneskiego (karsawaskiego - ros.) o pow. ok. 1191 km²; (Łotewska SRR - pow. 64 600 km²).
02. 1945 Proklamacja Łotewskiego Komitetu Narodowego niepodległości **REPUBLIKI ŁOTWY** na skrawku terytorium Kurlandii nadal okupowanym przez Niemcy.
05. 1945 Zakończenie zajmowania przez wojska ZSRR okupowanego przez Niemcy terytorium Łotwy i likwidacja jej niepodległości.
4. 05. 1945 Zakończenie okupacji przez Niemcy Królestwa Danii.
7. 05. 1945 Zakończenie wyzwolenia Norwegii i Svalbardu spod okupacji niemieckiej. Przywrócenie norweskiej części strefy neutralnej na południowym odcinku granicy ze Szwecją.
9. 05. 1945 Wojska ZSRR zajmują duńską wyspę Bornholm (pow. 588 km²).
20. 03. **1946** ZSRR zwraca Danii wyspę Bornholm.

Sytuacja terytorialno-polityczna Europy Północnej dnia 31. 12. 1946 r.

OFICJALNA NAZWA PAŃSTWA (Terytorium)	Powierzchnia w km ²	Siedziba władz (stolica)	Uwagi
KRÓLESTWO DANII	43 080	<i>Kopenhaga</i>	
WYSPY OWOCZE (Færøerne)	1 399	<i>Thorshavn</i>	okręg zamorski Danii z ograniczoną autonomią wewnętrzną
REPUBLIKA FINLANDII	336 600	<i>Helsinki</i>	
w tym: WYSPY ALANDZKIE (Åland)	1 481	<i>Maarianhamina</i>	autonomiczna prowincja Finlandii
PORKKALA-UDD	393	-	baza wojenno-morska dzierżawiona przez ZSRR
REPUBLIKA ISLANDII	103 095	<i>Reykjavík</i>	
KRÓLESTWO NORWEGII	323 895	<i>Oslo</i>	
SVALBARD	61 723	<i>Longyearbyen</i>	autonomiczna część Norwegii
JAN MAYEN	373	-	posiadłość Norwegii
KRÓLESTWO SZWECJI	449 964	<i>Sztokholm</i>	
STREFA NEUTRALNA			pas szer. 15 km po obu stronach granicy Szwecji i Norwegii w jej pd. odcinku
ZWIĄZEK SOCJALISTYCZNYCH REPUBLIK RADZIECKICH			
ESTOŃSKA SOCJALISTYCZNA REPUBLIKA RADZIECKA	45 215	<i>Tallin</i>	związkowa socjalistyczna republika sowiecka
KARELO-FIŃSKA SOCJALISTYCZNA REPUBLIKA RADZIECKA	172 100	<i>Pietrozawodsk</i>	związkowa socjalistyczna republika sowiecka
ŁOTEWSKA SOCJALISTYCZNA REPUBLIKA RADZIECKA	64 600	<i>Ryga</i>	związkowa socjalistyczna republika sowiecka

Przemiany w okresie 1947-1995:

9. 01. **1947** ZSRR żąda od Norwegii zmiany statusu Spitsbergenu, tak aby uwzględniał interesy sowieckie.
3. 02. 1947 Finlandia przekazuje ZSRR fragment terytorium na północy nad rzeką Paatso-Joki koło hydroelektrowni Janiskoski i zapory Niskakoski o pow. 176 km².
10. 02. 1947 Mocą traktatu paryskiego ustanowiono granicę pomiędzy Finlandią i ZSRR według stanu z 1.01.1941 r. ZSRR uzyskuje formalnie okręg Petsamo. (Finlandia - pow. 336,6 tys.km²).
15. 02. 1947 Norwegia odrzuca większość żądań ZSRR w kwestii Spitsbergenu (Svalbardu), ale zgadza się wydzierżawić ZSRR dwa osiedla na Spitsbergenie - BARENTSBURG i PYRAMIDEN wraz z kopalniami.
1. 04. **1948** WYSPY OWCZE (FÆRØERNE, nazwa farerska FÖROYAR) uzyskują pełną autonomię wewnętrzną w ramach Królestwa Danii, stol. Tórshavn (Thorshavn - duń.).
5. 05. **1951** Mocą układu Islandii i Stanów Zjednoczonych z Reykiawiku o stacjonowaniu na wyspie wojsk amerykańskich powstaje baza wojskowa KEFLAVIK.
28. 12. 1951 Rozszerzenie autonomii WYSP ALANDZKICH (ÅLAND - szw., AHVENANMAA - fiń.) w ramach Republiki Finlandii
16. 07. **1953** W Moskwie zapowiedziano włączenie Karelo-Fińskiej SRR w skład Rosyjskiej FSRR na zasadach autonomii.
18. 11. 1953 ZSRR proponuje Finlandii rozmowy na temat zwrócenia jej części terytorium zajętego przez sowietów w 1939 r.
12. 03. **1954** Finlandia ogłasza zakończenie stanu wojny z Niemcami.
17. 09. **1955** ZSRR zgadza się oddać Finlandii bazę wojenną i lotniczą Porkkala-Udd.
19. 09. 1955 Mocą układu moskiewskiego przedłużono na 20 lat porozumienie ZSRR - Finlandia o wzajemnej obronie, faktycznie ograniczający suwerenność Finlandii (tzw. proces finlandyzacji).
26. 01. **1956** ZSRR zwraca dzierżawioną od Finlandii bazę Porkkala-Udd (393 km²).
25. 05. 1956 Finlandia przekazuje ZSRR fragment terytorium z hydroelektrownią Rajakoski (Rajakaski - ros.); (Finlandia - pow. 338 145 km²).
16. 06. 1956 Władze ZSRR ostatecznie podejmują decyzję o likwidacji Karelo-Fińskiej SRR i przyłączeniu jej terytorium do Rosyjskiej FSRR na zasadach autonomii.
16. 07. 1956 Likwidacja Karelo-Fińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej w ramach ZSRR i włączenie jej terytorium do Rosyjskiej FSRR jako KARELSKA AUTONOMICZNA SOCJALISTYCZNA REPUBLIKA RADZIECKA, pow. 172 400 km², stol. *Pietrozawodsk*.

28. 04. **1958** Islandia zapowiada rozszerzenie do 12 mil pasa wód terytorialnych.
16. 08. 1958 Islandia ustanawia (od 1.09.) - 12 milowy pas wód terytorialnych.
18. 08. 1958 Wielka Brytania zapowiada zbrojną ochronę swej floty rybackiej w ustanowionej jednostronnie przez Islandię strefie wód terytorialnych szerokości 12 mil.
1. 09. 1958 Wchodzi w życie poszerzenie o 8 mil pasa wód terytorialnych Islandii. Początek tzw. wojny dorszowej pomiędzy flotami Islandii i Wielkiej Brytanii.
27. 04. **1959** Islandia zapowiada wystąpienie z NATO, jeżeli okręty Wielkiej Brytanii nie opuszczą jej 12 milowego pasa wód terytorialnych.
22. 06. **1960** Mocą układu z Helsinek ZSRR i Finlandia ostatecznie ustaliły wspólną granicę, zgodnie z jej faktycznym dotychczasowym przebiegiem. ZSRR zgodził się wydzierżawić Finlandii terytorium niezbędne dla wykorzystania przez nią drogi wodnej na Bałtyk kanałem Saimaa biegnącym przez obwód leningradzki Rosyjskiej FSRR.
27. 09. **1962** Finlandia dzierżawi na 50 lat od ZSRR (Rosyjskiej FSRR) pas terytorium szer. 60 km i długości 19,5 km wzdłuż kanału SAIMAA oraz wyspę MAŁYJ WYSOCKIJ w Zatoce Wyborskiej Morza Bałtyckiego. Ogólna pow. dzierżawy ok. 1200 km² (w 1970 r. przedłużono dzierżawę do 2013 r.)
14. 11. **1963** Powstanie nowej wulkanicznej wyspy Surtsey (narastała do 1966 r.) przyłączonej do Islandii, pow. ok. 2,4 km².
27. 02. **1965** Islandia i Wielka Brytania zawarły porozumienie o uznaniu 12 milowego morza terytorialnego Islandii, koniec wojny dorszowej.
9. 01. **1972** Islandia zapowiedziała rozszerzenie strefy wyłączności połowów do 50 mil.
14. 07. 1972 Po załamaniu się trwających od 10.07 w Reykiawiku rokowań Islandii i Wielkiej Brytanii w kwestii stref połowów Islandia jednostronnie rozszerzyła (od 1. 09.) swoją strefę wyłączności połowów do 50 mil.
17. 08. 1972 MTS nie uznał prawa Islandii do ograniczania flotom RFN i Wielkiej Brytanii połowu poza strefą 12 mil.
5. 09. 1972 Starcia flot Islandii i Wielkiej Brytanii w obrębie 50 milowej strefy, początek zbrojnej fazy wojny dorszowej.
23. 01. **1973** Na skutek wybuchu wulkanu w archipelagu Vestmannaeyjar powiększyło się o ok. 2,5 km² terytorium należącej do Islandii wyspy Heimaey. Islandia - pow. 103 100 km².
15. 10. 1973 Mocą układu londyńskiego Islandia i Wielka Brytania uzgodniły dostęp floty brytyjskiej do 50 milowej strefy wyłącznych połowów Islandii.
25. 07. **1974** MTS uznał, że decyzja Islandii rozszerzająca do 50 mil strefę wyłączności połowów nie dotyczy RFN i Wielkiej Brytanii. Islandia odrzuciła wyrok.

-
12. 10. 1974 Islandia i Wielka Brytania zawarły nowy układ kończący wojnę dorszową. Wielka Brytania otrzymała prawo limitowanych połowów w 50 milowej strefie wyłączności połowów Islandii.
15. 11. **1975** Wobec wygaśnięcia poprzednich umów połowowych pomiędzy Islandią a Wielką Brytanią, flota Islandii zaatakowała statki Wielkiej Brytanii w 50 milowej strefie. Flota wojenna Wielkiej Brytanii 25 11. wpłynęła do tej strefy.
19. 01. **1976** Wielka Brytania wycofała swe okręty wojenne z wód terytorialnych Islandii.
1. 06. 1976 Mocą układu z Oslo Islandia i Wielka Brytania zakończyły wojnę dorszową.
5. 06. **1983** W Moskwie przedłużono na 20 lat układ Finlandii z ZSRR o nieformalnym ograniczeniu suwerenności Finlandii i dzierżawie kanału Saimaa.
30. 04. **1987** W Finlandii władzę objęły, po 40 latach, partie prawicowe - faktyczny koniec nieformalnego ograniczenia suwerenności Finlandii przez ZSRR (tzw. epoki finlandyzacji).
23. 08. 1987 W ZSRR w stolicach Estońskiej SRR - *Tallinie* i Łotewskiej SRR - *Rydze* podczas demonstracji żądano przywrócenia ich niepodległości. Początek rozpadu imperium sowieckiego.
13. 01. **1988** Mocą porozumienia sztokholmskiego Szwecja i ZSRR dokonały rozgraniczenia spornego akwenu Bałtyku pomiędzy Gotlandią i Łotwą. Szwecja otrzymała 75% powierzchni akwenu ZSRR 25%.
16. 01. 1988 W Oslo Norwegia i ZSRR zawarły układ o badaniach polarnych regulujący status radzieckich obiektów w Svalbardzie. Koniec faktycznego ograniczenia suwerenności Norwegii na Spitsbergenie.
16. 11. 1988 Proklamacja deklaracji suwerenności Estońskiej SRR w składzie ZSRR.
8. 06. **1989** Od moskiewskiego kongresu demokratycznie wybranych przedstawicieli społeczeństw ZSRR odłączyli się deputowani z Litwy, Łotwy i Estonii celem podkreślenia odrębności państwowej tych republik. Początek faktycznej ich secesji z ZSRR.
28. 07. 1989 Proklamacja deklaracji suwerenności Łotewskiej SRR i poszerzenie jej autonomii w ramach ZSRR.
26. 10. 1989 Mocą układu z Helsinek ZSRR uznał całkowitą suwerenność i neutralność Finlandii. Formalny koniec ograniczenia przez ZSRR suwerenności Finlandii (finlandyzacji).
1. 01. **1990** Poszerzenie autonomii gospodarczej Estońskiej SRR i Łotewskiej SRR w ramach ZSRR.
2. 02. 1990 Proklamacja deklaracji niezawisłości Estońskiej SRR jako Republiki Estońskiej.
30. 03. 1990 W Estońskiej SRR ogłoszono nielegalność ustroju sowieckiego i okres przejściowy dla przywrócenia państwowości Republiki Estonii.

3. 04. 1990 ZSRR zagroził Estonii interwencją zbrojną w przypadku jej secesji.
4. 05. 1990 Łotewska SRR ogłasza przywrócenie państwowości REPUBLIKI ŁOTWY.
8. 05. 1990 Estonia ogłasza suwerenność państwową jako REPUBLIKA ESTONII, formalnie nie zrywając więzów z ZSRR (w ramach przyszłej odnowionej federacji).
12. 05. 1990 Na konferencji w Tallinie Estonia, Łotwa i Litwa uzgodniły współdziałanie na drodze do odzyskania niepodległości od ZSRR.
12. 06. 1990 ZSRR rozpoczął rokowania z Łotwą, Estonią i Litwą, w sprawie utworzenie nowej demokratycznej federacji w miejsce dawnego ZSRR (trwały do 27.06).
28. 07. 1990 Łotwa, Estonia i Litwa odmówiły udziału w dalszych rokowaniach na temat utworzenia w miejsce ZSRR nowej federacji suwerennych republik.
10. 08. 1990 Karelska ASRR ogłasza suwerenność państwową w ramach ZSRR jako REPUBLIKA KARELIA.
16. 08. 1990 Łotwa przywraca formalnie granice państwowe z Litwą, Estonią, Białoruską SRR i Rosyjską FSRR zgodne ze stanem z 16.07.1940 r. Faktycznie obowiązują jednak granice byłej Łotewskiej SRR. Odbiegają one od starej granicy w rejonie wierchniedwińskim obwodu witebskiego Białoruskiej SRR. Sporna jest też kwestia rejonu Abrene (Pytałowo) w Rosji, który mocą układu z ZSRR z 11.08.1920 przyznano Łotwie, ale po 1945 przyłączono do Rosyjskiej FSRR.
2. 09. 1990 Estonia podjęła próbę przywrócenia granicy z Rosyjską FSRR z okresu międzywojennego oznaczając ją we wsi Komarowka, rejonu Kingisepp, obwodu leningradzkiego, lecz oznakowanie zostało usunięte przez władze rejonu.
13. 01. 1991 W Tallinie Łotwa, Estonia, Litwa i Rosyjska FSRR podpisały układ o wzajemnym uznaniu swej suwerenności i wspólnej obronie.
20. 01. 1991 Wojska ZSRR zaatakowały gmach rządowy w stolicy Łotwy *Rydze*.
3. 03. 1991 W referendach na Łotwie i w Estonii większość opowiedziała się za wystąpieniem tych republik z ZSRR.
17. 03. 1991 W referendum w ZSRR większość opowiedziała się za utrzymaniem państwa radzieckiego jako federacji suwerennych i równych republik. Estonia i Łotwa nie uczestniczyły w tym referendum.
24. 07. 1991 Władze ZSRR i 10 republik uzgodniły utworzenie 20.08 **ZWIĄZKU SUWERENNYCH REPUBLIK RADZIECKICH**.
20. 08. 1991 **REPUBLIKA ESTONII** proklamuje wystąpienie z ZSRR i całkowitą niepodległość, pow. 45 215 km², stol. *Tallin*.
21. 08. 1991 **REPUBLIKA ŁOTWY** proklamuje wystąpienie z ZSRR i całkowitą niepodległość, pow. 64 600 km², stol. *Ryga*.

-
21. 08. 1991 Władze Federacji Rosyjskiej przekazały całą własność państwową na swym terytorium władzom republik, oznacza to również faktyczne znaczne poszerzenie autonomii Republiki Karelia.
24. 08. 1991 Rosyjska FSRR uznaje niepodległość Estonii i Łotwy.
26. 08. 1991 Federacja Rosyjska zapowiada rewizję granic z republikami, które opuszczą ZSRR, w tym z Estonią i Łotwą i przyłączenie do Rosji regionów o przewadze ludności rosyjskiej.
5. 09. 1991 ZSRR rozwiązuje władze centralne, przekształcając faktycznie federację w luźny związek republik w tym Rosyjskiej FSRR z Republiką Karelską w jej składzie. Zrezygnowano z wprowadzenia tych reform w odrywających się republikach m.in. w Estonii i Łotwie.
6. 09. 1991 ZSRR formalnie uznał niepodległość Estonii i Łotwy.
20. 09. 1991 Władze ZSRR oświadczyły, iż utraciły kontrolę nad republikami związkowymi (faktycznie ZSRR nie funkcjonuje już jako państwo).
8. 12. 1991 Rosyjska FSRR (w tym Republika Karelska, Republika Białoruś i Ukraińska SRR) zawiązują **WSPÓLNOTE NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW** na zasadach luźnej konfederacji suwerennych państw (od 21.12. poszerzoną o Armenię, Azerbejdżan, Kazachstan, Kirgizstan, Mołdowę, Tadżykistan, Turkmenistan i Uzbekistan), stol. *Mińsk*.
17. 12. 1991 Władze ZSRR i Rosyjska FSRR uzgodniły rozwiązanie ZSRR do końca 1991 r. 19.12 władze Rosji przejęły kompetencje władz ZSRR (poza obronnością i energią atomową).
25. 12. 1991 W Moskwie oficjalnie rozwiązano ZSRR. Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika Radziecka zmienia ustrój na demokratyczno-republikański, nieformalnie zmienia nazwę na **FEDERACJA ROSYJSKA (ROSJA)** jednocześnie przejmując prawnomiędzynarodową sukcesję ZSRR.
20. 01. **1992** W Helsinkach Rosja i Finlandia zawarły układ uznający aktualną wspólną granicę i unieważniający traktat z 1948 r. ograniczający suwerenność Finlandii (potwierdzenie końca tzw. polityki finlandyzacji).
1. 02. 1992 WNP zgodziła się rozpocząć wycofywanie wojsk byłego ZSRR z Estonii i Łotwy.
22. 03. 1992 Łotwa i Estonia przywróciły granicę lądową sprzed 16.07.1940 r. Nie rozstrzygnięto kwestii granicy morskiej.
31. 12. 1992 Republika Karelia podpisała wraz z innymi podmiotami federacji (dawniej autonomicznymi: republikami, obwodami i okręgami oraz krajami i obwodami Rosji), umowę o utworzeniu Federacji Rosyjskiej, wchodzącej w skład Wspólnoty Niepodległych Państw.
16. 04. 1992 Federacja Rosyjska (Rosja) zmieniła nazwę na **ROSJA**.
17. 04. 1992 Rosja zmieniła nazwę na **ROSJA - FEDERACJA ROSYJSKA**.

28. 07. 1992 W referendum w Estonii większość zaakceptowała konstytucję przywracającą demokratyczny ustrój republikański oraz system kapitalistyczny system gospodarczy.
1. 01. **1993** Poszerzenie w ramach Republiki Finlandii autonomii Wysp Alandzkich.
7. 01. 1993 Na konferencji w Kirkenes Rosja, Norwegia, Szwecja, Finlandia, Dania i Islandia podpisały porozumienie o współpracy na Morzu Barentsa, uznawanym dotąd za strefę wyłącznych interesów sowieckich.
27. 01. 1993 Likwidacja, istniejącej od rozpadu unii norwesko-szwedzkiej, Strefy Neutralnej na południowym odcinku wspólnej granicy obu państw.
9. 03. 1993 Mocą układu z Tallina Estonia, Łotwa i Litwa postanowiły zacieśnić współpracę. Początek integracji republik bałtyckich.
17. 04. 1993 Finlandia żąda od Rosji zwrotu trzech wysepek we wsch. części Zat. Fińskiej zabranych jej przez ZSRR w 1944 r., co usankcjonował pokój z 1947 r.. Przejęcie tych wysp odsunęłoby granicę morską od wybrzeży Finlandii.
19. 07. 1993 Po przeprowadzeniu referendum na temat autonomii dwa rejony Republiki Estonii - Narwa i Sillamae zamieszkałe przez większość rosyjską, faktycznie wprowadzają autonomię.
1. 11. 1993 Państwa tworzące międzynarodową organizację gospodarczą - Europejską Wspólnotę Gospodarczą: Dania, Francja, Belgia, Holandia, Luksemburg, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania, Irlandia, Hiszpania, Portugalia i Grecja przekształciły ją w ściślejszy związek konfederacyjny pod nazwą **UNIA EUROPEJSKA**, prowadzący wspólną politykę zagraniczną, walutową, gospodarczą i obronną, stol. *Bruksela* (rząd, część parlamentu), *Luksemburg* (rząd w miesiącach 04, 06, 10, część parlamentu, trybunał), *Strasburg* (parlament), *Frankfurt* (bank centralny).
30. 04. **1994** Na mocy układu moskiewskiego Rosja wycofa swe wojska z Łotwy do 31.08. Łotwa wdzierżawia Rosji na 5 lat i 6 miesięcy bazę radiolokacyjną w SKRUNDA.
21. 06. 1994 Rosja jednostronnie przystąpiła do wyznaczania granicy z Estonią, przesuniętą w 1940 r., na korzyść Rosji. Estonia zaprotestowała wobec tego domagając się zwrotu pogranicznych powiatów.
26. 07. 1994 Zawarto porozumienie o opuszczeniu do 31.08. Estonii przez wojska Rosji. Morska baza Rosji na półwyspie Pakri w Paldiski przejdzie pod administrację Estonii 1.09, ale nadal jeszcze do czasu likwidacji za kilka miesięcy będzie w użytkowaniu Rosji.
30. 07. 1994 Zawarto porozumienie o zwrocie (sprzedaży) Estonii bazy wojenno-morskiej Rosji w Paldiski do 30.09.1995. Od 1.09.1994 baza utraci charakter wojskowy i przejdzie pod jurysdykcję Estonii.

31. 08. 1994 Łotwę i Estonię opuściły ostatnie oddziały okupacyjnych wojsk ZSRR, już jako wojska Federacji Rosyjskiej. Na Łotwie zgodnie z umową pozostaje nadal baza wojskowa łączności w Skrundzie a w Estonii trwa demontaż bazy marynarki wojennej w Paldiski.
1. 01. 1995 Szwecja i Finlandia przystąpiły do Unii Europejskiej.
1. 11. 1995 Podpisana 30.10 umowa firm naftowych z Łotwą o poszukiwaniu złóż na szelfie wywołała protest Litwy, która nie zgadza się z proponowanym przez Łotwę podziałem szelfu.
15. 11. 1995 Estonia zapowiedziała rezygnację z roszczeń terytorialnych wobec Rosji do utraconych w 1944 r. 2 000 ha.

Sytuacja terytorialno-polityczna Europy Północnej dnia 6. 12. 1995 r.

OFICJALNA NAZWA PAŃSTWA (Terytorium)	Powierzchnia w km ²	Siedziba władz (stolica)	Uwagi
KRÓLESTWO DANII	43 080	<i>Kopenhaga</i>	
WYSPY OWCE (Færøerne, Föroyar)	1 399	<i>Tórshavn, Thorshavn</i>	autonomiczny region Danii
REPUBLIKA ESTONII	45 215	<i>Tallin</i>	
REPUBLIKA FINLANDII	338 145	<i>Helsinki</i>	
w tym: WYSPY ALANDZKIE (Åland, Ahvenanmaa)	1 481	<i>Mariehamn, Maarianhamina</i>	autonomiczna prowincja Finlandii
REPUBLIKA ISLANDII	103 100	<i>Reykjavík</i>	
REPUBLIKA ŁOTWY	64 600	<i>Ryga</i>	
SKRUNDA			baza wojenna wydzielona przez Łotwę - Rosji
KRÓLESTWO NORWEGII	323 895	<i>Oslo</i>	
SVALBARD	61 723	<i>Longyearbyen</i>	autonomiczna część Norwegii
w tym: BARENTSBURG i PYRAMIDEN			osiedla wydzielone przez Norwegię - Rosji.
JAN MAYEN	373	-	posiadłość Norwegii
KRÓLESTWO SZWECJI	449 964	<i>Sztokholm</i>	
ROSJA - FEDERACJA ROSYJSKA			
REPUBLIKA KARELIA	172 400	<i>Pietrozawodsk</i>	republika federacyjna
KANAŁ SAIMAA I WYSPA MAŁYJ WYSOCKIJ			terytorium wydzielone przez Rosję - Finlandii

Używane skróty:

ASRR - Autonomiczna Socjalistyczna	pow. - powierzchnia
Republika Radziecka	Rep. - Republika
duń. - duński	RFN - Republika Federalna Niemiec
est. - estoński	RFSRR- Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna
fiń. - fiński	Republika Radziecka
FSRR - Federacyjna Socjalistyczna Republika	ros. - rosyjski
Radziecka	SRR - Socjalistyczna Republika Radziecka
KP - Komuna Pracy	stol. - stolica
Król. - Królestwo	szer. - szerokości
Ks. - Księstwo	szw. - szwedzki
łot. - łotewski	tys. - tysięcy
MTS - Międzynarodowy Trybunał	tzw. - tak zwany(a)
Sprawiedliwości	w. - wyspa
NATO - Pakt Północnoatlantycki	Wlk. - Wielkie
Oberost - Naczelne Dowództwo Wschodu	WNP - Wspólnota Niepodległych Państw
(Niemieckie)	w-y - wyspy
ok. - około	ZSRR - Związek Socjalistycznych Republik
pd. - południowy(e)	Radzieckich
pol. - polski	

Skorowidz nazw geograficznych i jednostek politycznych

- abreneski powiat, *Patrz* karsawski powiat
- Ahvenanmaa, *Patrz* Alandzkie w-y
- Åland, *Patrz* Alandzkie w-y
- Alandzkie w-y, 9; 10; 13; 14; 16; 18; 19; 20; 24; 26
- aleksandrowski obwód, *Patrz* murmański obwód
- Archangielsk, 12
- Armenia, 24
- Aunus, 10; 11; 12
- Azerbejdżan, 24
- Bałtyckie Morze, 21; 22
- Bałtyjski, *Patrz* Paldiski
- Barentsa Morze, 10; 14; 18; 24
- Barentsburg, 17; 19; 26
- Belgia, 25
- Białoruś Republika, 24
- Białoruska Socjalistyczna Republika Radziecka, 23
- Białoruska SRR, *Patrz* Białoruska Socjalistyczna Republika Radziecka
- Bieriozowyje w-y, 16
- Björko w-y, *Patrz* Bieriozowyje w-y
- Bornholm w., 18
- Bruksela, 25
- Christiania, *Patrz* Oslo
- Dagö w., *Patrz* Hiuma w.
- Danii Królestwo, 8; 9; 11; 12; 13; 14; 16; 17; 18; 19; 24; 25; 26
- Daugavpils, *Patrz* Dyneburg
- Dyneburg, 11; 12; 13
- Dźwina rz., 9; 13
- Eckerö w., 10
- Estlandia Radziecka, 9; 10
- Estlandzka Komuna Pracy, *Patrz* Estońska Socjalistyczna Republika Radziecka
- Estonia, gubernia Cesarstwa Rosyjskiego, 8
- Estonia, gubernia Republiki Rosji, 9; 10
- Estonii Republika, 8; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 22; 23; 24; 25; 26
- Estonii, Dyrekcja Krajowa, 17; 18
- Estońska Komuna Pracy, *Patrz* Estońska Socjalistyczna Republika Radziecka
- Estońska Socjalistyczna Republika Radziecka, 11; 12; 16; 17; 18; 19; 22
- Estońska SRR, *Patrz* Estońska Socjalistyczna Republika Radziecka
- Europejska Wspólnota Gospodarcza, 25
- Færøerne, *Patrz* Owcze w-y
- Finlandia, część Republiki Rosji, 10
- Finlandii Królestwo, 11; 12
- Finlandii Republika, 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 24; 25; 26
- Finlandii Wielkie Księstwo, 8; 9
- Finlandzka Republika Demokratyczna, 16
- Finlandzka Republika Ludowa, *Patrz* Finlandzka Republika Demokratyczna
- Fińska Komuna Pracy, *Patrz* Fińska Socjalistyczna Republika Robotników
- Fińska Socjalistyczna Republika Robotników, 10; 11
- Fińska SRR, *Patrz* Fińska Socjalistyczna Republika Robotników
- Fińska zat., 16; 25
- Francja, 13; 25
- Frankfurt, 25
- Gelsingfors, *Patrz* Helsinki
- Generaldirektionen Lettland, *Patrz* Łotwy, Generalna Dyrekcja

- Gogland w., 16
- Gotlandia, 22
- Grecja, 25
- grodzieńsko-białostocki obwód, 10
- Hanko płw., baza wojenno-morska, 16; 17; 18
- Heimaey w., 21
- Helsingfors, *Patrz* Helsinki
- Helsinki, 10; 11; 14; 19; 21; 22; 24; 26
- Hiszpania, 25
- Hiuma w., 15; 17
- Holandia, 13; 25
- Indie Brytyjskie, 13
- inflancka gubernia, 8; 11
- Irlandia, 13; 25
- Islandia, posiadłość Danii, 8; 9
- Islandii Królestwo, 11; 13; 16; 17
- Islandii Republika, 9; 13; 17; 19; 20; 21; 22; 24; 26
- Jan Mayen w., 8; 15; 19; 26
- Janiskoski, 19
- Japonia, 13
- Jelgava, *Patrz* Mitawa
- Käkisalmi, *Patrz* Prioziersk
- Kanada, 13; 16; 17
- Karelia, 9; 10; 11; 12; 16; 17; 18
- Karelia Archangielska, 13
- Karelia Republika, 23; 24; 26
- Karelia Wschodnia, 11; 12; 13; 14
- Karelo-Fińska Socjalistyczna Republika Radziecka, 19; 20
- Karelska ASRR, *Patrz* Karelska Autonomiczna Socjalistyczna Republika Radziecka
- Karelska Autonomiczna Socjalistyczna Republika Radziecka, 15; 16; 20; 23
- Karelska Komuna Pracy, 13; 14; 15
- Karelska KP, *Patrz* Karelska Komuna Pracy
- Kärhumäki, *Patrz* Miedwieżegorsk
- karsawaski powiat, 18
- Kazachstan, 24
- Keflavik, 20
- kingiseppski rejon, 23
- Kirkenes, 18; 24
- Kłótojarwi, 16
- Komarowka, 23
- Kopenhaga, 8; 14; 19; 26
- kowieńska gubernia, 14
- Kuolajärvi, *Patrz* Kłótojarwi
- Kurlandii Wielkie Księstwo, 10
- kurlandzka gubernia, 8; 11; 12; 14
- Kyrgyzstan, 24
- Lanckorona, 12
- Landesdirektoren Estland, *Patrz* Estonii, Dyrekcja Krajowa
- Lavansaari w., *Patrz* Moszczyj w.
- Lemland w., 10
- leningradzki obwód, 14; 21; 23
- Lesnoj w., 16
- Liepāja, *Patrz* Lipawa
- Liga Narodów (LN), 14
- Lipawa, 9; 11; 15
- Litwa, 10; 14; 17; 22; 23; 25
- livlandzka gubernia, *Patrz* inflancka gubernia
- Liwonia, *Patrz* inflancka gubernia
- Londyn, 21
- Longyearbyen, 15; 17; 19; 26
- Ludza, 11
- Luksemburg, 25
- Łotewska Socjalistyczna Republika Radziecka, 11; 12; 16; 17; 18; 19; 22; 23
- Łotewska SRR, *Patrz* Łotewska Socjalistyczna Republika Radziecka
- Łotwa, część Cesarstwa Rosyjskiego, 8; 9

- Łotwa, część Republiki Rosji, 9; 10
- Łotwy Republika, 8; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 18; 22; 23; 24; 25; 26
- Łotwy, Generalna Dyrekcja, 17; 18
- Łotwy, Komisariat Generalny, 17
- Maarianhamina, 14; 19; 26
- Małyj Wysockij w., 21; 26
- Mariehamn, *Patrz* Maarianhamina
- Michajłowskoje, rejon, 14
- Miedwieżegorsk, 11
- Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości (MTS), 2; 21; 26
- Mińsk, 24
- Mitawa, 8; 10; 11
- Mołdowa, 24
- Moskwa, 16; 18; 20; 22; 24; 25
- Moszczyj w., 16
- MTS, *Patrz* Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości
- murmański obwód, 11; 12
- Naczelne Dowództwo Wschodu (Oberost), 10; 27
- narewski rejon, 10; 18; 25
- Narwa, 11
- NATO, 20; 26
- Niedźwiedzia w., 8; 13; 15
- Niemcy, 9; 10; 11; 12; 13; 15; 16; 17; 18; 20; 25
- Niskakoski, 19
- Norwegii Królestwo, 8; 9; 13; 15; 16; 17; 18; 19; 22; 24; 26
- Oberost, *Patrz* Naczelne Dowództwo Wschodu
- Ösel w., *Patrz* Sarema w.
- Oslo, 9; 15; 19; 22; 26
- Ostland, *Patrz* Wschód, Komisariat Rzeszy
- ostrowski powiat, 12
- Owczę w-y, 8; 14; 16; 19; 26
- Paatso-Joki rz., 19
- Pakri płw., 25
- Palanga, *Patrz* Połaga
- Paldiski, 15; 25
- Pasiene, *Patrz* Poliszczyn
- Petsamo, *Patrz* Pieczenga
- Petseri, *Patrz* Pieczora
- Pieczenga, 10; 14; 18; 19
- Pieczora, 18
- Pietrozawodsk, 13; 15; 16; 19; 20; 26
- pietrogrodzka gubernia, 10
- Pitragas, 15
- Połaga, 14
- Poliszczyn, 12
- Polska, 12; 13
- południowojutlandzkie prowincje, *Patrz* Szlezwik Północny
- Porajärvi, 12; 14
- Porokkala-Udd, baza wojenno morska, 18; 19; 20
- Porosoziero, *Patrz* Porajärvi
- Portugalia, 25
- Povenec, 10; 14
- Poentsa, *Patrz* Povenec
- Prioziorsk, 16
- pskowska gubernia, 12
- pskowski obwód, 14
- Pudoż, rejon, 14
- Pyramiden, 19; 26
- Pytałowo, 23
- Rajakaski, 20
- Rajakoski, *Patrz* Rajakaski
- Repola, 11; 14
- Republika Federalna Niemiec, 21; 27
- Revel, *Patrz* Tallin
- Rewal, *Patrz* Tallin
- Reykjavik, 8; 11; 14; 19; 20; 21; 26
- RFN, *Patrz* Republika Federalna Niemiec
- Rieboły, *Patrz* Repola
- Rosja, 24
- Rosja-Federacja Rosyjska, 24; 25; 26

- Rosji Cesarstwo, 8
- Rosji Republika, 9; 12
- Rosyjska Federacja, 5; 23; 24;
- Rosyjska Federacja (Rosja), 24; 25
- Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika,
11
- Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika
Radziecka, 9; 10; 12; 13; 14; 15; 18; 20; 21;
23; 24; 27
- Rosyjska FSRR, *Patrz* Rosyjska Federacyjna
Socjalistyczna Republika Radziecka
- Rosyjskie Cesarstwo, 8; 9
- Rybacki płw., 14; 16
- Ryga, 8; 9; 11; 12; 14; 17; 19; 22; 23; 26
- Rzeczycza, 11
- Saimaa kanał, 21; 22; 26
- Sarema w., 15; 17
- Seskär w., *Patrz* Lesnoj w.
- Sillamae rejon, 25
- Skrunda, 25; 26
- Sortavala, *Patrz* Sortawała
- Sortawała, 16
- Spitsbergen, 8; 9; 13; 15; 17; 19; 22
- Stany Zjednoczone, 13; 17; 20
- Strasburg, 25
- Strefa neutralna, pomiędzy Norwegią i Szwecją,
9; 15; 16; 18; 19; 25
- Sursaari w., *Patrz* Gogland w.
- Surtsey w., 21
- Svalbard, 15; 17; 18; 19; 22; 26
- Sveagruva, 17
- Szeltoziero, rejon, 14
- Szlezwik, 12; 13
- Szlezwik Północny, 13
- Szlezwik Południowy, 13
- Sztokholm, 8; 15; 19; 22; 26
- Szwecji Królestwo, 8; 9; 10; 13; 15; 16; 18; 19;
22; 24; 25; 26
- Tadżykistan, 24
- Tallin, 9; 10; 14; 18; 19; 22; 23; 25; 26
- Talsi, 11
- Tartu, 13; 14
- Terijoki, 16
- Thorshavn, 8; 14; 19; 26
- Tórshavn, *Patrz* Thorshavn
- Tukums, 11
- Turkmenistan, 24
- Tütarsaar w-y, 16
- Uchta, 12; 13
- Uhtua, *Patrz* Uchta
- Ukraińska Socjalistyczna Republika Radziecka,
24
- Ukraińska SRR, *Patrz* Ukraińska Socjalistyczna
Republika Radziecka
- Unia Europejska (UE), 25
- Unia Południowoafrykańska, 13
- Uzbekistan, 24
- Vaasa, 10
- Valgamaa, powiat, 12
- Valka, 11; 12
- Varanger Fjord, 18
- Ventspils, *Patrz* Windawa
- Vestmannaeyjar w-y, 21
- Viški, *Patrz* Wyszki
- Viena, 9; 10; 11; 13
- Viipuri, *Patrz* Wyborg
- Vuokkiniemi, *Patrz* Woknawołów
- Wenden, 11
- Wielka Brytania, 9; 11; 13; 14; 16; 17; 20; 21;
22; 25
- Windawa, 11; 15
- witebska gubernia, 12
- Włochy, 13; 25

WNP, *Patrz* Wspólnota Niepodległych Państw

Woknawołów, 13

Wolmar, 11

Worms w., 17

Wschód, (Ostland), Komisariat Rzeszy, 17; 18

Wspólnota Niepodległych Państw (WNP), 24; 27

Wyborg, 11; 18

Wyborska zat., 21

Wyszki, 12

Zemgalia, *Patrz* Semigalia

ZSRR, *Patrz* Związek Socjalistycznych Republik
Radzieckich

Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich,
4; 5; 8; 13; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23;
24; 25; 27

Związek Suwerennych Republik Radzieckich, 23

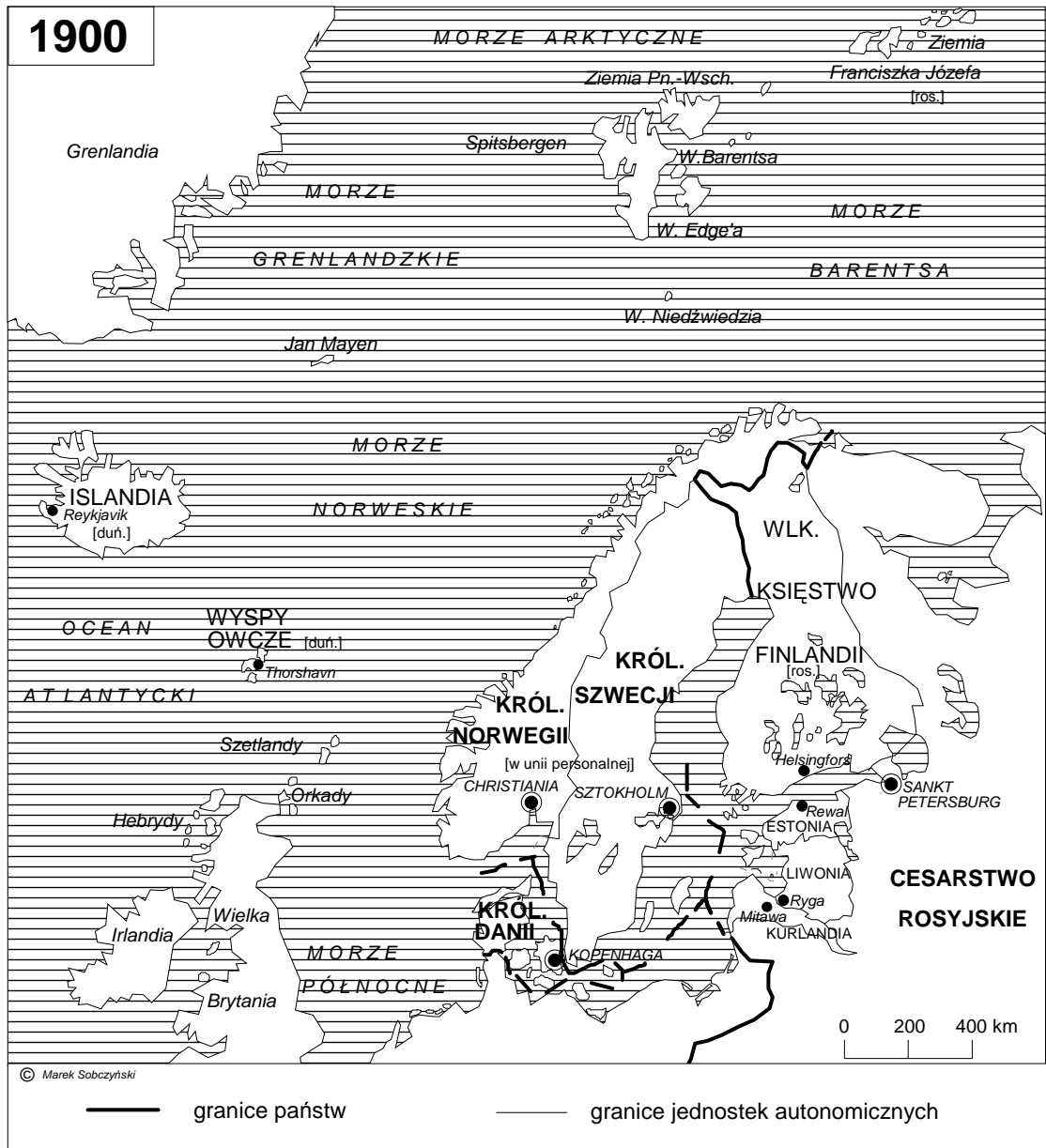
MAPY

LEGENDA

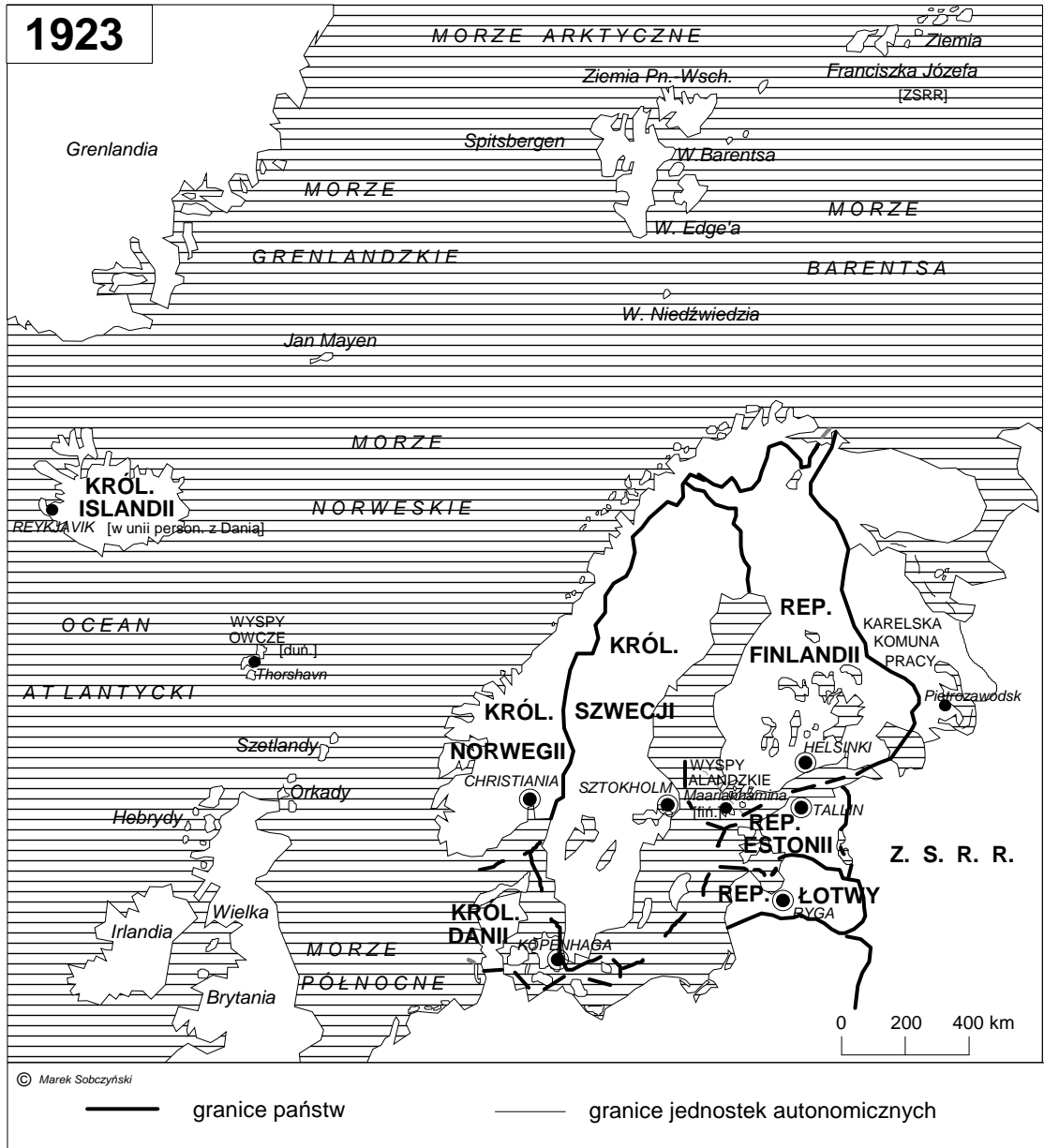
Do map Atlasu przemian politycznych XX wieku

KRÓL. SZWECJI		nazwa państwa
ISLANDIA		nazwa jednostki autonomicznej
Szlezwik		nazwa terytorium
SZTOKHOLM	●	stolica państwa
Helsingfors	●	stolica jednostki autonomicznej
Dyneburg	●	inne miejscowości
MORZE BARENTSA		nazwy obiektów geograficznych
<i>W.Edge'a</i>		

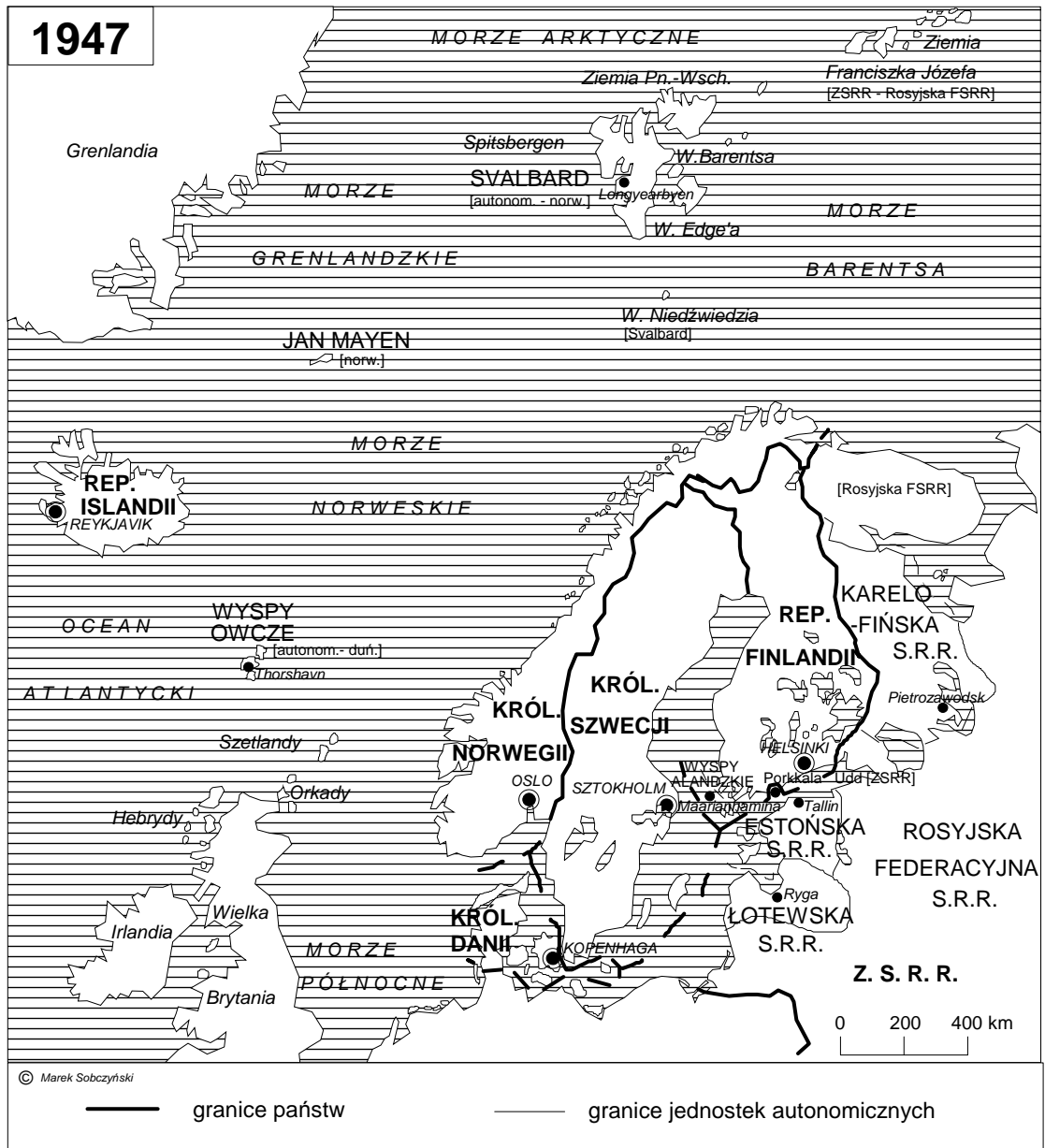
Mapa 1. Europa Północna w roku 1900

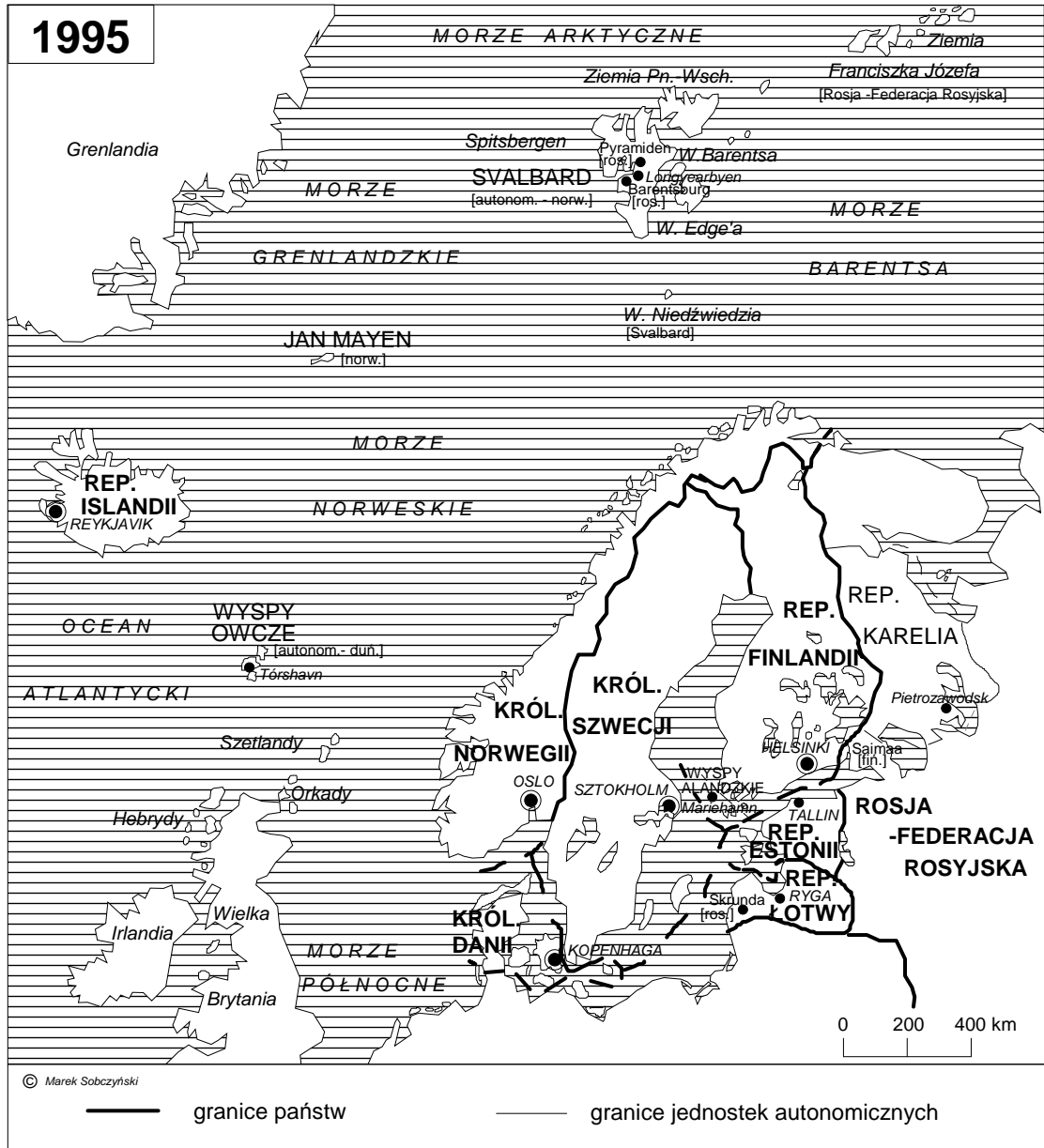
Mapa 2. Europa Północna w roku 1923

Mapa 3. Europa Północna w roku 1947

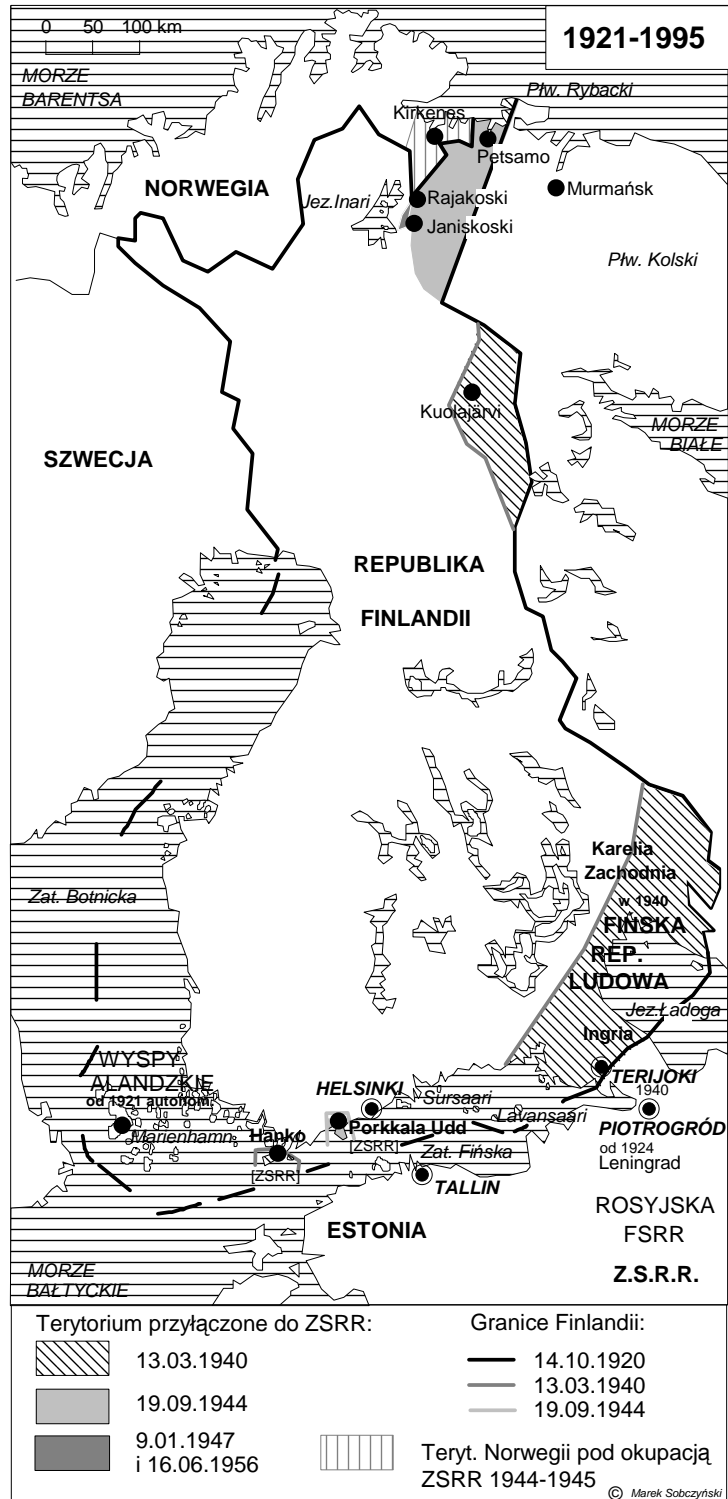
Mapa 4. Europa Północna w roku 1995

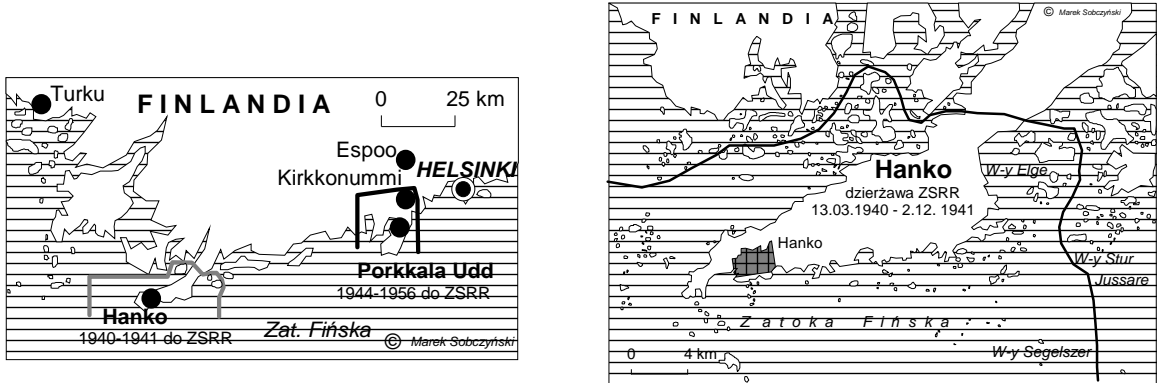
Mapa 5. Finlandia w latach 1900-1920

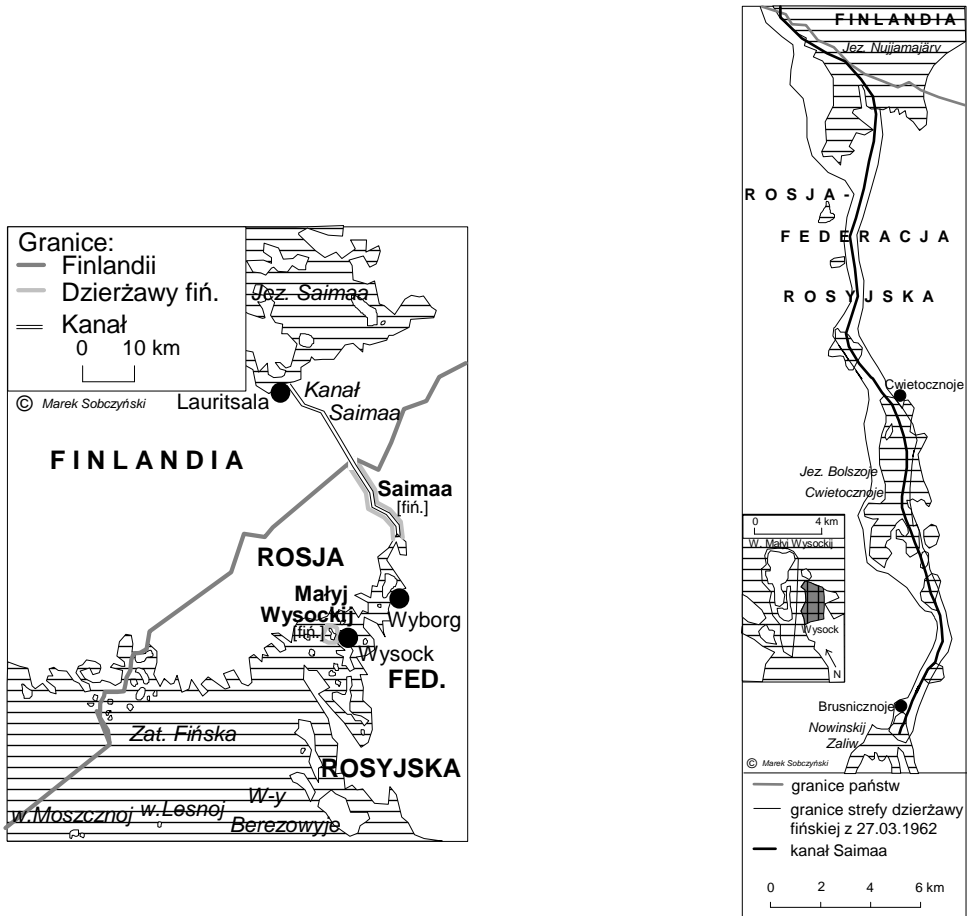
Mapa 6. Finlandia w latach 1921-1995

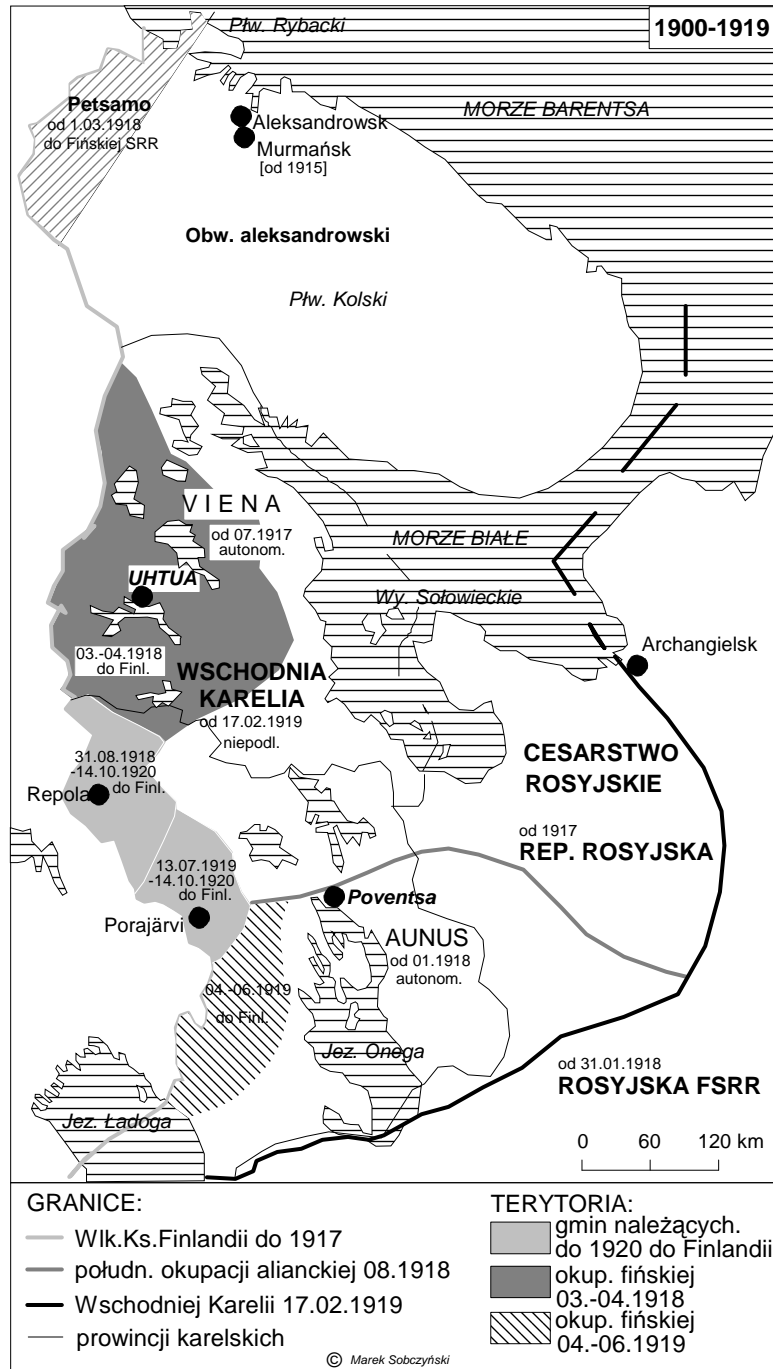
Mapa 7. Finlandia. Bazy Hanko i Porkkala Udd

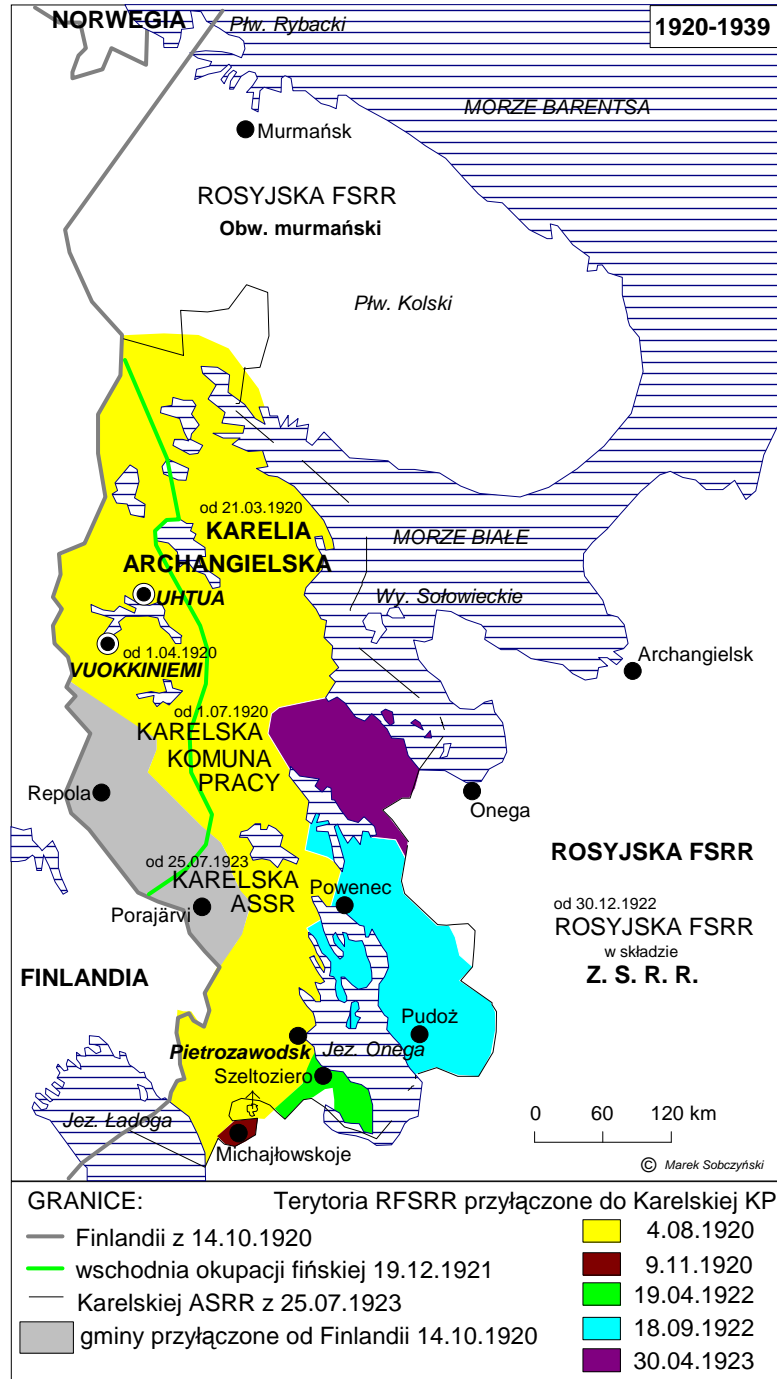
Mapa 8. Rosja. Kanał Saimaa - dzierżawa fińska

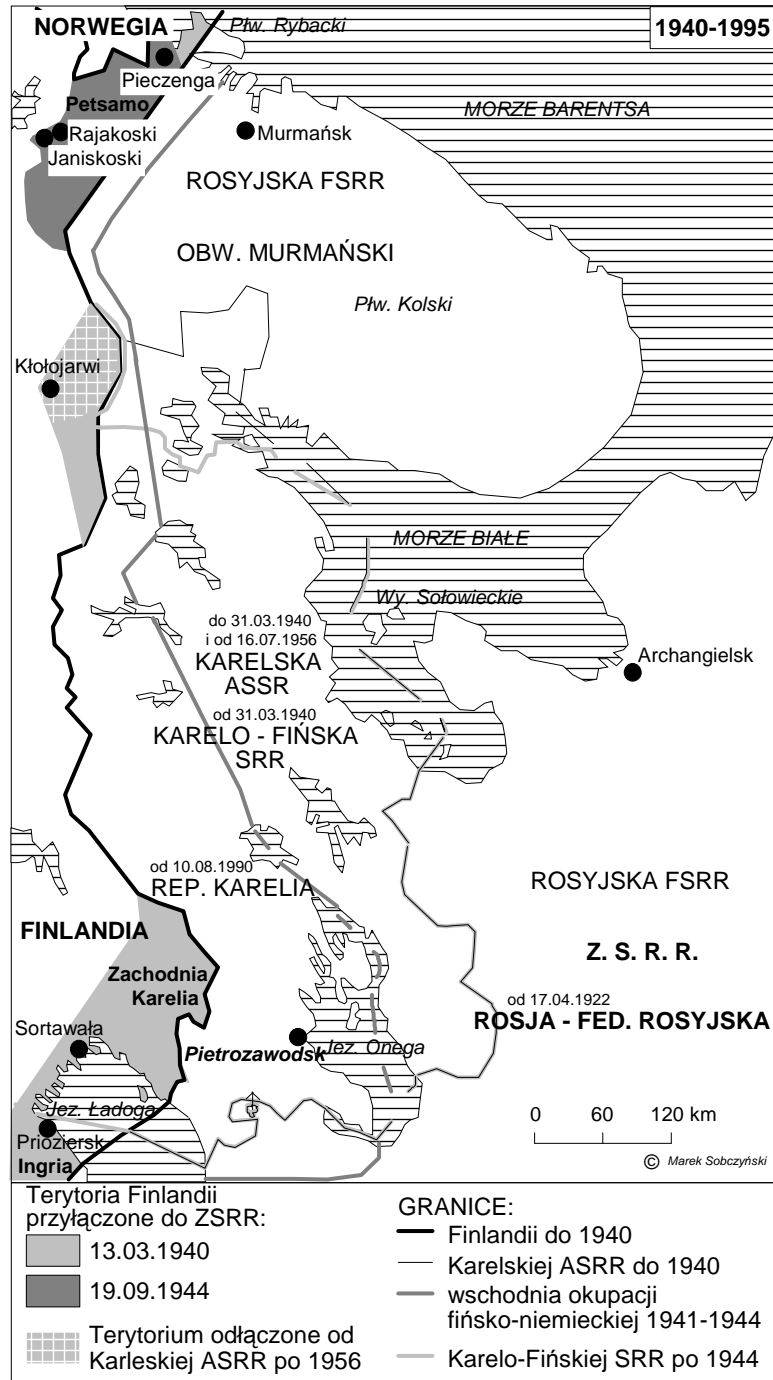
Mapa 9. Karelia Wschodnia w latach 1900-1919

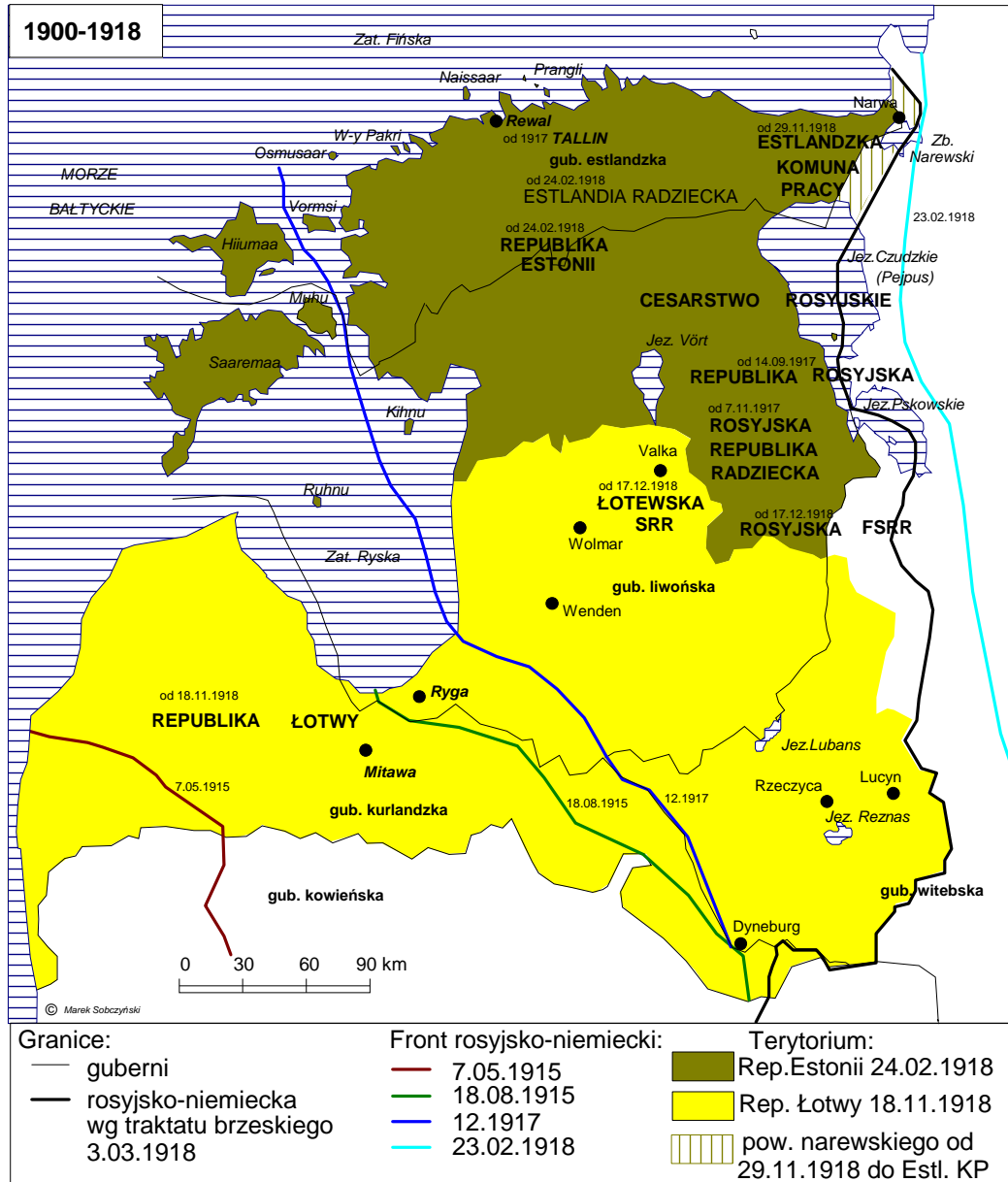
Mapa 10. Karelia Wschodnia w latach 1920-1939

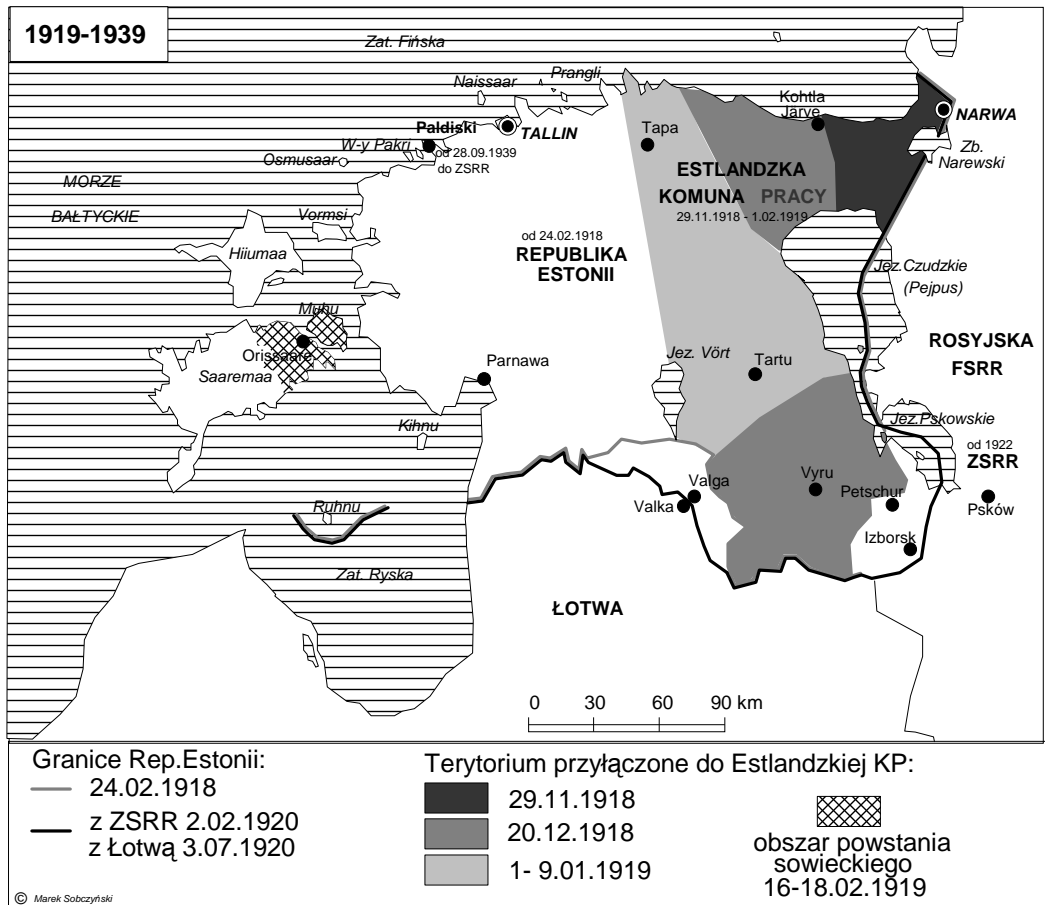
Mapa 11. Karelia Wschodnia w latach 1940-1995

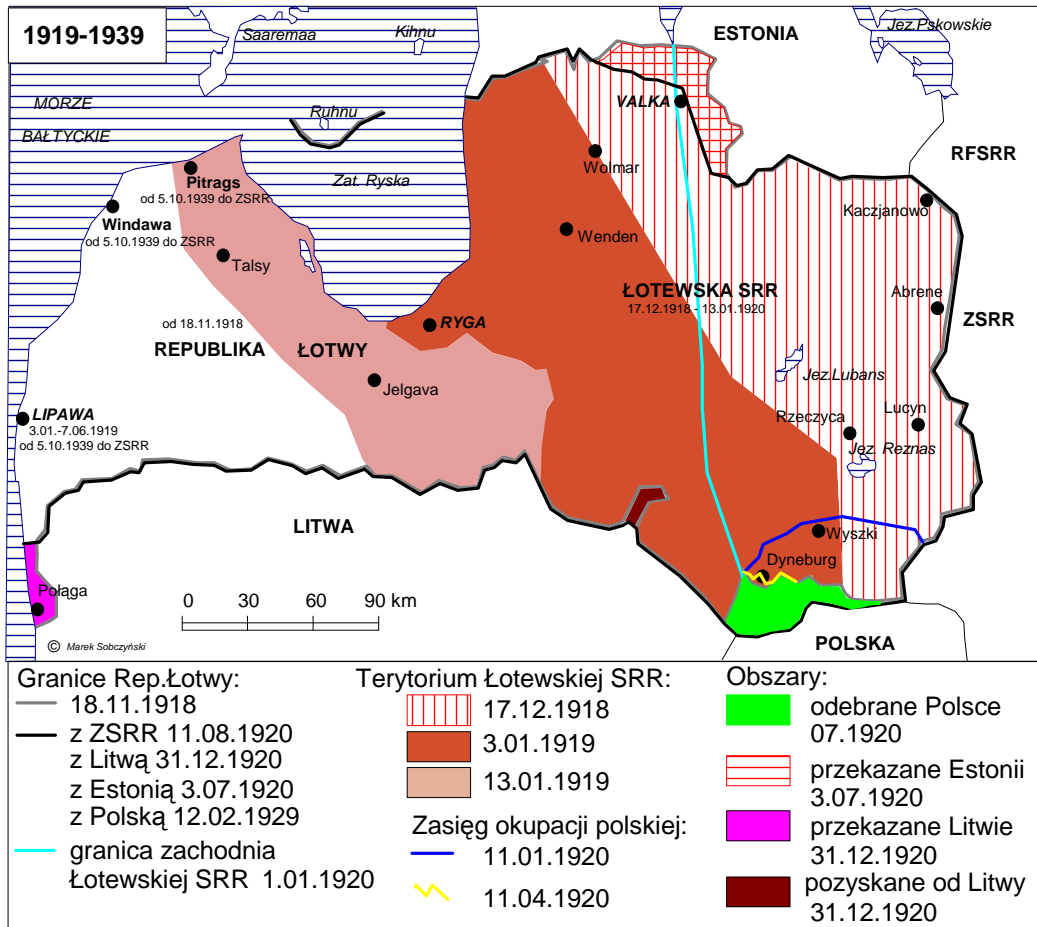
Mapa 12. Estonia i Łotwa w latach 1900-1918

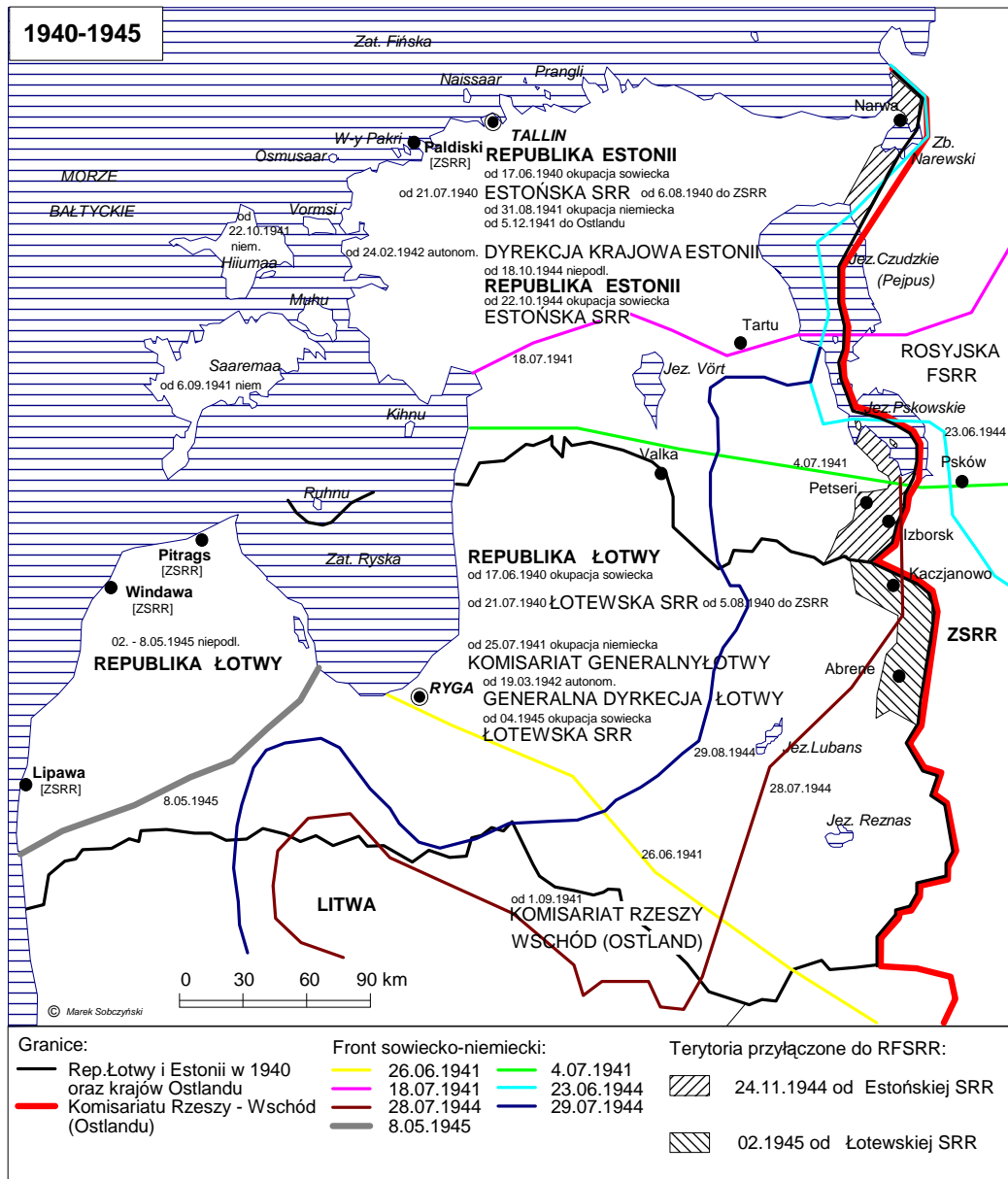
Mapa 13. Estonia w latach 1919-1939

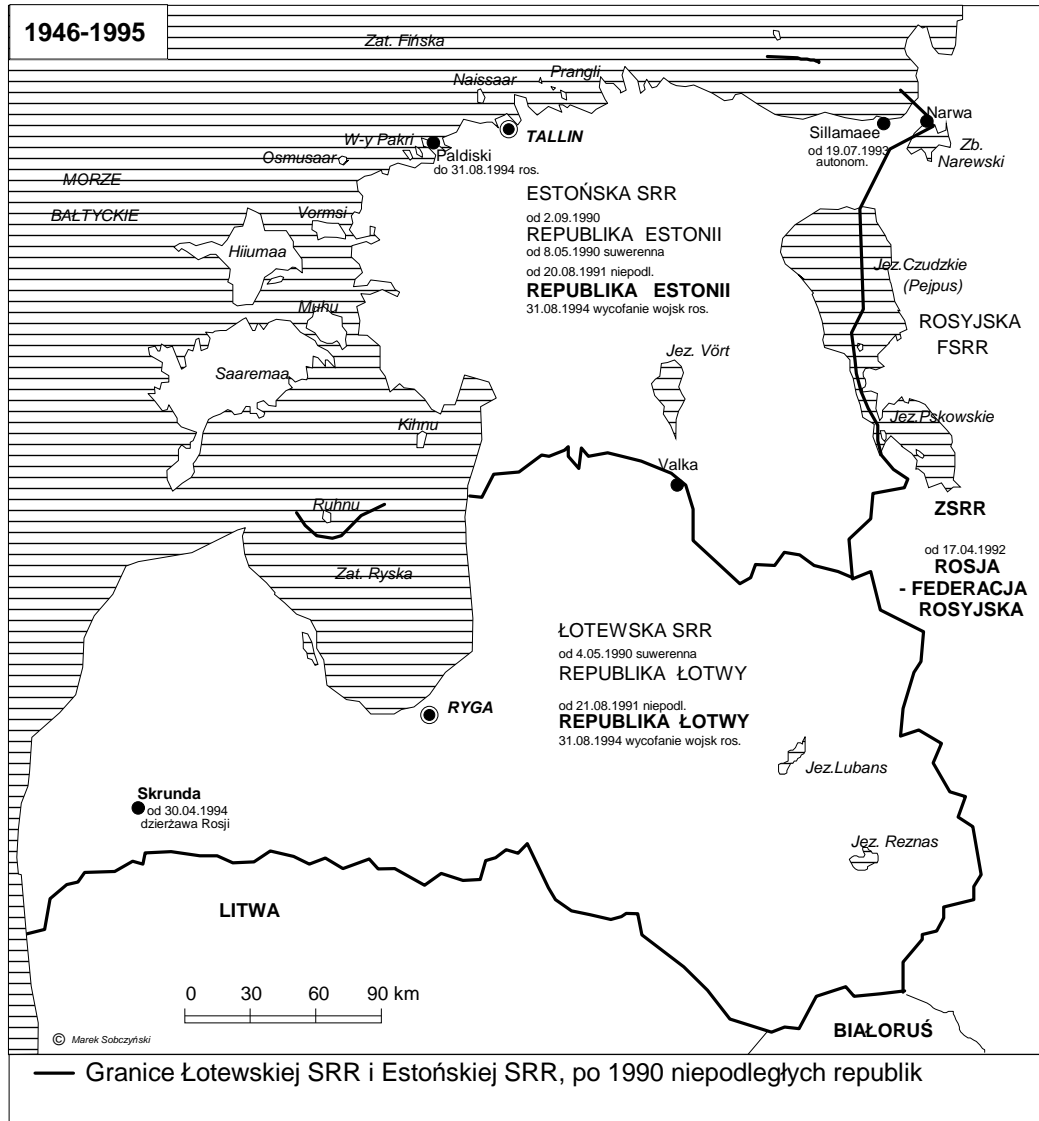
Mapa 14. Łotwa w latach 1919-1939

Mapa 15. Estonia i Łotwa w latach 1940-1945

Mapa 16. Estonia i Łotwa w latach 1946-1995

Mapa 17. Szlezwik w okresie plebiscytu 1920

Mapa 18. Islandia, wyspy Surtsey i Heimaey

